

DIRVA

★★★
THE FIELD

Nr. 80

Spalio-October 19, 1959

Cleveland, Ohio

SOVIETAI PLEČIA ŪKINĘ OFENZYVĄ

Tačiau galutino laimėjimo ūkinėje kovoje su
Vakarais vargu ar begali tikėtis

1957 m. Chruščiovas paskelbė amerikiečiams - o su jais drauge ir visam pasauliui - karą, karą taikoje, ūkinių lenktynių karą.

Tuo pat buvo pradėta ofenzyva visais frontais. Maskvos aerodrome galima kas dieną, net kas valandą, matyti tos ofenzyvos "kareivius", kartais pavienius, kartais su šeimomis, su lagaminais ir ryšuliais laukiančius savo "žygio". Pagrindinė ofenzyvos kryptis nukreipta į Tolinuosius ir Artimuosius Rytus, nors veikiama visame pasaulyje, tik gal su mažesniais rezultatais.

Lėktuvai, pakylą iš Maskvos didžiąjai ofenzyvai, neturi bombų ir šaunamųjų ginklų. Jų igulos nesusideda iš parašiutininkų ir partizanų. Šios sovietų ofenzyvos kareiviai yra inžinieriai, technikai, prekybos specialistai. Vietoj ginklų jie gabenasi planus ir brėžinius. Kiti lėktuvai gabeną pagalbinus dalinius į jau užimtąsias pozicijas. Indai, egiptiečiai, afrikiečiai, balti ir spalvoti, Sovietijoje apmokyti vyksta

kovoti sovietų naudai ir garbei.

Vienas šio "karo taikoje" prieštikių yra Bhlai, centrinėje Indijoje. Per tūkstantį sovietinių inžinierių ir specialistų statybinių ten vadovauja milžiniško plieno fabriko statybai. Per 60,000 indų vykdo jų nurodymus. Sovietija davė pinigų ir paruošė planus. Indija patipino darbininkų armijas. Medžiaga ir įrankiai ateina iš Sovietijos. Sunkvežimiai, vilkikai ir žemkėsės, tiesa, atgabentos iš JAV, bet kas į tai bekreips dėmesį, kai baigta statyba liudys sovietinį "draugiškumą ir brolišką pagalbą".

Jau dabar milžinišku triukšmu propaganda apie tą "socialistinę statybą" trimituojama iki menkiausios indo lūšnelės, tarytum Bhlai būtų vienintelis plieno fabriko, kurį Nehru statydinasi. Faktiškai jis tėra vienas iš kelių, kuriuos pastatyti Indija atidavė užsienio firmoms.

Rourkeloje jau pradėjo veikti vokiečių firmų pastatytas fabrikas. Duryapure anglai pastatė plieno fabriką, kuris didesnis, negu Bhlai ir Rourkela. Seniausias Indijos plieno fabrikas, kuris veikė jau prieš Indijos nepriklausomybę, dabar modernizuotas ir pagerintas. Čia amerikiečiai atrėmė sovietų ofenzyvą ir davė reikalingų pinigų.

Bet Indijos ambicijos iš karto pasistatydinti tris plieno fabrikus perviršijo indų organizacinius sugebėjimus. Visur atsirado transporto sunkumų, o iš dalies komunistų įtakoje esanti transporto darbininkų unija talkininkavo sovietams. Bet, nepaisant jų sunkumų, Vakarams pasisekė sovietus prisivyti.

Kiekvienam aišku, kad Kremlius tokį plieno fabriką indams už dyką nepadovanoja. Tačiau jo kaina yra žymiai pigesnė, už skolą reikalaujama tik 2,5%, kas žymiai skiriasi nuo Vakarų reikalaujamų 6,3%. Į piniginių pelną sovietai nekreipia dėmesio, jų svarbiausias tikslas išstumti Vakarų konkurentus. Su 2,5% palūkanomis pasaulinis bankas, be abejo negali konkuruoti. Be to, Vakarai, skolindami pinigus, reikalauja, kad tie pinigai būtų sunaudoti tik būtinai reikalingiems projektams, o Sovietija testato sąlygą, kad pinigai nebūtų panaudojami prieš ją pačią.

Todėl Kremlius neretai Amerikoje pirktąsias medžiagas perparduoda ūkiškai atsilikusiems kraštams, kad tik Vakarus išjungus iš konkurencijos ir pasirodžius duosnesniais už juos. Sovietija per pastaruosius keletus metus su 2,5% palūkanų dvylikai metų paskolino: Egiptui - 500 mil. dol., Sirijai - 167 mil., Irakui - 138 mil., Ceilonui - 60 mil., Indonezijai - 100 mil.

Prekybos stiprinimas su Art. Rytų kraštais yra kitas sovietinės ofenzyvos pagrindinis tikslas. Čia naudojama itin refinuota taktika. Visus gaunamuosius įrengimus tegali aptarnauti ir taisyti tik sovietiniai technikai. Taip neseniai iš varžybų buvo išstumta Vak. Vokietija, kai tarėsi su Egiptu dėl laivų statybos. Sovietai pareiškė Nasserui, kad anksčiau duotieji laivai tegali būti remontuojami tik sovietų statytose dirbtuvėse. Pripaustas Nasseris atidavė užsakymą sovietams. (Vėliau, kai jis nenorėjo šokti pagal Kremliaus būdelę, sovietiniai inžinieriai buvo atšaukti, Egiptiečių apmokymas naudoti sovietinius sprausminius lėktuvus ir povandeninius laivus nutrūko ir sukėlė Nasserui nemažą rūpesčio).

Ir Sirijoje sovietai yra pasiekę laimėjimų. Pasaulinis bankas pasiūlė paskolą su 5% ir norėjo kontroliuoti pinigų panaudojimą. Maskva pasiūlė 157 mil. dol. su 2,5% dvylikai metų - be kontrolės (bent oficialiai, nes praktiškai Kremlius apie jo pinigų panaudojimą yra visada gerai informuotas). Sovietija pažadėjo išpildyti Sirijos troškimus: tiltai per Eufratą, užtvankos, 650 km geležinkelio linija tarp Latakijos ir Turkijos pakalavų matavimų, ir taip Sovietija "tarp kita ko" susirinko visus krašto topografinius duomenis.

Neseniai nepriklausoma tapusios Gvinėjos prekyba su Sovietija siekia 30% visos krašto prekybos. Sovietija Gvinėjai moka aukštesnes kainas ir nevengia pirkti prekes, kurių jai nereikia, bent tokia apimtimi.

Olandams pasitraukus iš Indonezijos, sovietai tuoj pat įkėlė koją ir ten, perimdami visą susisiekimą tarp salų.

Sovietiniai batalionai šiame kare tebeprimauja, bet šis prekybos karas neturi nieko bendra su ankstesnių prekybos karų strategija ir taktika, jei neminimi piratų laikai.

Tačiau galutinio laimėjimo ūkinėje kovoje su Vakaraais sovietai vargu ar begali tikėtis. Pati Sovietija tebėra vystymosi stadijoje, ypač kalbant apie kasdieninio pareikalavimo ir lengvosios pramonės sritis, ir vis audringesnis sovietinio gyventojų troškimas turėti moderniosios civilizacijos reikmenų jau šiandien verčia Kremlių riboti finansinę ekspansiją, kad nesukeltų neramumų pačioje Sovietijoje. Nes, siekiant sutvirtinti pozicijas, kurias Sovietija laimi propagandiniiais kreditais ir ūkinią pagalbą, pirmoje eilėje reikalingas politinis pastovumas ir savoje imperijoje. (tp)

"Prieauglio ne per daug, bet didesnio kritimo nesijaučia...", sako muzikas A. Mikulskis, Čiurlionio Tautinio Meno Ansamblio ilgametis meno vadovas ir dirigentas, šiomis dienomis švenčias 50 metų amžiaus sukaktį. Ta proga Clevelando Lietuvių visuomenė spalio 24 d. Čiurlionio namuose ruošia jam pagerbimą.

Dirvos nuotrauka

ŽMOGUS, KURIS VISĄ SAVO GYVENIMĄ PAŠVENTĖ ČIURLIONIO ANSAMBLIUI

Vakaras pas Alfonsą Mikulskį

Muzikas A. Mikulskis sulaukė 50 m. amžiaus. Gimė jis 1909 spalio 14 Daglių k., Pušaloto vls., Panevėžio aps.

Chorų ir orkestrų dirigentas Kaune, Klaipėdoje, Vilniuje ir kitur, A. Mikulskis betgi plačiausiai išgarsėjo su M.K. Čiurlionio Tautinio Meno Ansambliu. Jis jo įkūrėjas, ugdytojas ir nuolatinis meno vadovas bei dirigentas.

Šia proga nedera užmiršti to lemtingo vaidmens, kurį Ansamblis atliko Tėvynėje ir išeivijoje. Lietuvoje okupacijų metais Čiur-

VIKTORAS MARIŪNAS

lionis Mikulskio gudriai parinkta dainų programa palaikė kovos nuotaiką ir žadino laisvės viltis. Tremtyje Ansamblio nuolatinės gastrolės po visas tris vakarines zonas davė ne tik tautinės kultūros ugdymo ir propagandos vertingų vaisių, bet turėjo ir labai reikšmingos socialinės bei visuomeninės įtakos. Daug kur po Čiurlionio koncertų stovyklų globos organai mūsų tautinei grupei pasidarydavo ir palankesni, ir dosnesni. Ypačiai

prancūzų zonos tautiečiai stipriai juto Ansamblio gelbstinčią ranką jų kasdieninės buities keliuose ir posūkiuose.

Reikšmingų kultūrinio ir visuomeninio darbo nuopelnų turintį sukaityvininką aną vakarą su bičiuliu J. P. Palukačiu susibaudė aplankyti jo namuose, tyliame ir pavėsingame Bratenahlio kaime. Man rūpėjo padaryti pasikalbėjimą Dirvai, Palukačiui - nufotografuoti.

Savo klausimais pašnekesį bandžiau įvesti į bendresnį visuomeninio gyvenimo lauką, bet tai ne taip jau greitai sekėsi. Maestro atsakymuos skambėjo Čiurlionis ir liaudies daina, koncertai ir dirigantai, melodijos ir harmonijos, kadencijos ir kanonai.

Mikulskį reikia gyvą girdėti, kad pajustum, kokia fanatiška meile jis rūpinasi, džiaugiasi ir didžiuojasi tautos brangiuoju palikimu - liaudies daina ir savo paties kūriniais - Čiurlionio Ansambliu. Neturiu jokių vilčių jo nuotaiką sugauti į savo rašinį, nuotrupom sugrėbstytą iš išsaminių ir karšto kvapo atsakymų.

(Nukelta į 3 psl.)

Paslaptinga mirtis ukrainiečių nacionalistų vado Banderos

Vokietijoje, viename Muencheno priemiestyje, neaiškiomis aplinkybėmis tragiškai mirė Stepan Banderas, Ukrainos nacionalistų vadas ir kovotojas dėl nepriklausomos Ukrainos per II Pasaulinį karą ir po jo. Jis rastas nukritęs nuo laiptų, ir nėra jokių jo mirties liudininkų. Vokiečių policija tirianti jo mirties aplinkybes, bet ligi šiol neradusi jokių įrodymų, kad jis buvo nužudytas.

Banderas su dviem ukrainiečiais nacionalistais 1936 m. buvo nuteistas mirti už dalyvavimą sąmokslu nužudyti Lenkijos vidaus reik. ministrį B. Pierackį. Mirties bausmė buvo pakeista kalėjimu iki gyvos galvos, iš kurio jį išvadavo vokiečių invazija 1939 m. Tada jis įkūrė Ukrainos Nacionalistų Organizaciją (OUN), kuri, vokiečiams užpuolus Sovietiją 1941 m. buvo paversta pusiau karine organizacija. 1941 birželio 30 jis proklamavo nepriklausomą Ukrainą ir sudarė vyriausybę Lvove. Vokiečiai iš pradžių ją toleravo, bet, kai jie pasiūlė Banderai kolaboruoti ir tas atsisakė, jį su kitais nacionalistų vadais įkėlė į Sachsenhauseno koncentracijos lagerį. Paleistas iš Sachsenhauseno 1944 m. rugsėjį, Banderas grįžo į Ukrainą ir tęsė kovą dėl Ukrainos nepriklausomybės. 1947 m. jis su keliais pagalbininkais prasiveržė į Vokietiją ir čia pradėjo organizuoti OUN užsieninius dalinius.

Nuo 1950 m., kada rusams pasisekė sunaikinti Ukrainos sukilėlių armijos štabą, jo veikla Vokietijoje ribojosi antikomunistinio laikraščio leidimo. Bet jo gyvybei grėsė pavojus iš so-

"Pažangaus" Amerikos lietuvio baisus sapnas...

Alice Stephens choras šiais metais ruošiasi švęsti 30 muzikinės veiklos metų sukaktį. Nuotraukoje choristės atlikusios koncertinę programą Balfo koncerte Chicagoje. Prie pianino G. Lawner, Chicago Lyric operos dirigentas.

Published semi-weekly by American Lithuanian Press & Radio Ass'n. VILTIS, Inc. (Non-profit), 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.

Telephone: Henderson 1-6344. Issued in Cleveland every Monday and Thursday.

Editor-in-Chief: Balys Gaidžiūnas. Second Class Mail Privileges Authorized at Cleveland, Ohio.

Subscription per year in advance: \$8.00. Established in 1915. Single copy — 10 cents.

Dukart savaitinis, leidžiamas VILTIS, Amerikos Lietuvių Spaudos ir Radijo Džos (Inkorp. ne pelnui), 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.

Telefonas: Henderson 1-6344. Išeina Clevelande pirmadieniais ir ketvirtadieniais. Vyr. redaktorius: Balys Gaidžiūnas. Antros klasės siuntos privilegija suteikta Clevelande, Ohio.

Prenumerata metams, iš anksto mokant \$8.00. Įsteigta 1915 metais. Atsk. Nr. kaina 10 centų.

Redaktoriai: Vyt. Gedgaudas ir J. P. Palukaitis.

REDAKCIJINĖ KOLEGIJA:

P. Bastys (Toronto), E. Čekienė (Woodhaven), R. Mieželis (Chicago), J. Papienas (Chicago), V. Rastenis (Brooklyn) ir St. Santvaras (So. Boston).

Ką padarėte vienas iš jų, man padarėte...

Ilgesnį laiką bedirbant amerikiečių tarpe nuolat teko juos informuoti apie lietuvių pastangas išlaivinti savo kraštą, padėti vargan patekusiems. Nurodžius skaitlingas lietuvių organizacijas, mūsų spaudą, veikėjų ir veiksmus, visad sukeldavai nusistebėjimą.

Vienas iš nuostabesnių mūsų lietuvių darbų pavergta Tėvynei yra organizuota šalpa: Bendrasis Amerikos Lietuvių Šalpos Fondas, vadinamas Balfu. Jau penkiolika metų Amerikos lietuviai deda dolerius į Balfu kasą, iš kurios srūvena pagalba tremtiniais ir kankiniams.

Pačiojo pradžioje į tą Fondą pateko ir buvo išskirstytos geros valdžios pinigų sumos bei Amerikos Episkopato dovanos Balfui. Šiandien Balfas priverstas išsilaikyti "ant savo kojų", o tam reikia bent 100,000 dolerių metams. Amerikos valdžia dovanai duoda tik maisto, kuris nuvežamas V. Vokietijoje esantiems tremtiniais.

Daugelis iš mūsų gauna įvairių įvairiausių privatių prašymų, kuriais renkami šalpa įvairiems tikslams. Visos tokios aukos yra kilnios ir gražios, nenoriu jų čia pasmerkti ar kritikuoti. Tačiau mūsų gražiausioji lietuvių aukos yra kenčiančiam bevadžiui lietuviui, nes jis išplaikia iš Dekalogo ketvirtąjį įsakymą ir riša mus su Tėvų žeme.

Suprantama, yra daug vargo New Yorke ir Clevelande ir kitur JAV, tačiau tą vargą nesunkiai įveikia vietos amerikiečių institucijos. Tuo tarpu lietuvių vargelių Lietuvoje, Lenkijoje ar Sibire — mažina tik Amerikos lietuviai.

Yra kilnu aukoti misijų kraštams ar religinėms organizacijoms, tačiau jos apeliuoja į plačias pasaulio katalikų mases. Lietuva yra sunkesnėje, negu misijų kraštai, būklėje, lietuvis didesniai varge, negu Indijoje pagonis ar Afrikoje negras, nes jis prisilėgtas raudona bolševiko letena ir paliktas savo kancijos likimui. Tik Amerikos lietuviai yra jo viltis, todėl Amerikos lietuviai ir tautos kankinys, o ne kur kitur turi nukreipti savo pagalbos ranką, visas šalpos lėšas.

Žmogiškumo pradą verčia mylėti artimą: gelbėti tėvą, motiną, sesę, brolių. Lietuvis tai atlieka didžiu ir girtinu uolumu, pasiūsdamas artimiesiems rūbų, maisto ir vaistų paketus. Amerikos lietuviai tam tikslui kasmet išleidžia virš

pusės milijono dolerių. Tai labai kilnu ir žmogiška.

Tačiau yra dieviškoji artimo meilės pusė, kai lietuvis gelbsti lietuvių vienatinio jausmo vedamas. Siundžius penkines-dešimkę į bendrą fondą, kad iš ten išeitų pagalba nežinomam lietuviui.

Kasmet Amerikos lietuviai tam tikslui duoda per šimtą tūkstančių dolerių, ir tai yra dieviška, nes niekas jų nesitiki jokio atpildo, specialios padėkos ar reklamoms.

Gelbėdamas mamą, sesę, brolių, aš tikrai gražiu jiems skola; gelbėdamas nežinomą lietuvių kankinį, aš atsiliepiu į Dievo balsą: "Ką padarėte vienas iš jų, man padarėte".

Balfu šalpos darbams lėšos telkiamos tautiečių ypatingu pasišventimu ir pasiaukojimu. Tad jų darbą, rinkėjų, komitetų ir Balfu skyrių veiklą paremkime visais būdais, nes tai dieviškas ir kilnus darbas.

Kun. L. Jankus

* Amerikos atominės energijos komisijos pirmininkas Mc Cone apžiūrėjo sovietų atominį ledlaužį "Lenin", dalyvaudamas trumpame plaukiojime ir susipažindamas su įrengimais. Tai pirmas žingsnis į atominį bendradarbiavimą tarp rusų ir amerikiečių.

* Du amerikiečių laivai, Argentina ir Brazil, ateinančią vasarą palaikys reguliary susisiekimą tarp Amerikos ir Rusijos uostų. Tai pirmą kartą po 20 metų laivams su Amerikos vėliava bus leista įplaukti į sovietų uostus. Be Leningrado, laivai žada sustoti ir Rygoje.

Argentinoje dabar pavasaris, Argentinos Balso leidėjas Pranas Ozinskis su žmona (kairėje), nusifotografavęs su svečiais iš Brazilijos, stūnčia linkėjimus ir ruošiasi pasitikti Bachunus, kurie išvyksta ilgon kelionėn po Pietų Amerikos valstybes.

VILTININKAI... 2

DR. J. PUZINAS

Pirmas Vilties numeris pasirodo 1907 m. spalio 16 d.

Kunigai, kurie tais laikais sudarė didelę lietuviškosios inteligentijos dalį, 1889 metais įsteigė atskirą laikraštį - Žemaičių ir Lietuvos Apžvalgą. Laikraštis buvo gana plačiai skaitomas, bet griežti pasisakymai prieš Varpą pagilino ryšį tarp pasauliečių ir kunigų. Tat nepatiko ir kai kuriems kunigams, todėl kun. Juozas Tumas - Vaižgantas ėmėsi leisti nuosaikesnį katalikų laikraštį - Tėvynės Sargą, kuris ėjo 1896 - 1904 metais. Iš veikėjų, susibūrusių apie Tėvynės Sargą, 1904 susidarė politinė grupė - krikščionys demokratai. Tuo būdu XIX amžiaus pabaigoje ir XX amžiaus pradžioje susikūrė įvairios mūsų visuomenės srovės.

Toks visuomenės susiskaldymas buvo normalus reiškinys, nes ir kituose kraštuose vyko panaši diferenciacija. Tačiau tais laikais, kai teko kovoti su telktinėmis pajėgomis su rusų okupacija, dažnai trūka reikiamos vienybės. Besiskirstant visuomenei partinėmis srovėmis, ir tautininkams darėsi aktualu turėti savo organą, per kurį galėtų skleisti savo pažiūras į būsimąjį Lietuvos gyvenimą.

Pradžioje tautininkų ideologijos žmonės spietėsi apie Aušrą; jai sustojus, dalis vėlyvesnių tautininkų dirbo Varpe, o kai kurie kunigai (pavyzdžiui, kun. Juozas Tumas) Apžvalgoje ir Tėvynės Sarge. Iš pradžių kun. J. Tumas ir Antanas Smetona bandė suleisti vidurio srovės žmones 1904 metų gale pradėjusiam eiti pirmajame lietuvių dienraštyje "Vilniaus Žinios", kurias leido ir redagavo inž. Petras Vileišis. Jis nesigailėjo savo turimų piniginių išteklių dienraščiui leisti.

Į darbą buvo įtrauktos geriausios ano meto spaudos pajėgos: Povilas Višinskis, Jonas Jablonskis, Antanas Smetona, kun. Juozas Tumas, Kazys Puida ir visa eilė kitų. Tačiau dienraščio leidimas susilaukė didelių sunkumų. Petro Vileišio lėšos tirpė tirpo, ir 1907 metų balandžio 7 dieną Vilniaus Žinios sustojo. Sustojus dienraščiui, atsirado didelė spraga lietuvių kultūriniam gyvenime. Tada Antanas Smetona ir kun. Juozas Tumas, dirbę Vilniaus Žinių redakcijoje, bandė tą susidariusią spragą užkirsti. Pasitarimuose Kaune ir Vilniuje, kur dalyvavo gana įvairių įsitikinimų pasauliečių ir keletas kunigų, dar bandyta tartis su P. Vileišiu Vilniaus Žinių perėmimo reikalu, bet derybos baigėsi nesėkmingai. P. Vileišis reikalavo gana stambios sumos už laikraščio vardo perleidimą, o organizatoriai nesitiekė suleisti pakankamai lėšų dienraščiui išlaikyti. Tada nutarta leisti naują, nesrovinį laikraštį visuomenės sudėtomis lėšomis.

Branduolį naujam laikraščiui leisti sudarė: dr. J. Basanavičius, kun. A. Dambrauskas, Povilas Matulionis, kun. V. Mirominas, kun. K. Olsauskas, A. Smetona, dr. Stankus, dr. Rokas Šliupas, kun. J. Tumas, ir kun. V. Urbanavičius.

Lygiai šešerius metus J. Tumo ir A. Smetonos redaguota Viltis mūsų visuomeniniam ir kultūriniam barui išvarė tikrai didelį ir žymų barą. Tai čia trumpai apžvelkime, kokios idėjos buvo keliamos Viltyje ir kuriose srityse pasiekta apčiuopiamų rezultatų.

Dideliu Vilties nuopelnu tenka laikyti vienybės idėjos populiarinimą. Atsiradus partijoms, vienybės reikalas gerokai paėjo. Išsiskirstę srovėmis, imta nebesutarti ir bendrųjų tautos reikalų klausimu. Ta vienybės idėja jau buvo puoselėjama ir anksčiau, norėta ją iškelti aukščiau partinių interesų.

Tie mūsų tautos veikėjai, kurie įstengė pakilti aukščiau grupių reikalų, šaukė tautiečius vienybėn: J. Basanavičius - Aušroje, Maironis - Šviesoje, Vincas Kudirka - Varpe. V. Kudirka ir Tautos Himnui įrašė vienybės šūkį: "Vardan tos Lietuvos vienybė težydi". Jis ir 1892 metų

J. Tumas, kuris turėjo daug pažįstamų, ypač kunigų, įvairiose vietose, važinėjo po Lietuvą ir telkė dalininkus į Vilties bendrovę. Gana trumpu laiku išrašė bendrovėn 179 dalininkai, jų tarpe 138 kunigai, kurie sutiko kasmet įmokėti po 100 rublių. Dalininkų susirinkime sudaryta Vilties laikraščio leisti bendrovė, pavadinta "Smetona, Tumas ir Kompanija".

Nutarta leisti Viltį Vilniuje tris kartus per savaitę: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais. Pagaliau 1907 metų spalio 16 dieną išėjo pirmasis Vilties numeris. Atsakinguoju redaktoriumi buvo A. Smetona, kuris tuo metus dirbo viename Vilniaus banke, faktinuoju redaktoriumi buvo kun. J. Tumas.

Vilčiai pavyko įtraukti į bendradarbių skaičių visą eilę stiprių pajėgų, pvz., Joną Jablonskį, Kazimierą Būgą, Augustiną Voldemarą, Juozą Kubilį, Martyną Yčą, kun. Antaną Kaupą, Kazį Puidą, Lazdynų Pelėdą, Šatrijos Raganą ir daugelį kitų.

A. Smetona, J. Tumas, J. Kubilius buvo didžiausi Vilties ideologai. A. Smetona daugiausia raišė įžanginius straipsnius, kurių daugumas 1930 išspausdinti jo raštų tomuose: Vienybės gairės, Šviesos takais, Atgimstant ir Lietuvių santykiai su lenkais. Vilties siekimai gražiai aptarti 1907 metų Vilties Kvieslyje: "Mūsų reikalų eina daugyn... Jų nebėgal jokia viena partija apėmė, o dirbame išsiskirstę. Gyvenimas betgi nemėgsta tokio išsiskirstymo: jis daug kur verčia mus drauge gyventi ir drauge dirbti. Partijos tarpas daugeliui pasirodė per siauras ir per ankštas, dėl to radosi noro dideliu, plačiu būriu dirbti vienoje, nepartinę tautos darbą... Mūsų viršiausias tikslas yra telkti tautinės pajėgos ir taikinti jos taip, kad darbe neprieštaraus vienos kitoms, kad iš vieno ar šalymais eidamos, netrukdyt vienos kitų". (A. Smetona, Vienybės gairės 1930, 1-2). Toliau nurodoma, kokie klausimai Viltyje bus keliami: kultūros darbas, lietuvių tautos atgijimas, lietuvių pramonė, amatai, visuomeninis gyvenimas, lietuvių bauginimas ypatingai pakraščiuose, lietuvių teisių gynimas bažnyčiose ir kt. "Visu tuo rūpindamos, Viltis nepataikaus, nesilenks kuriam nors luomui ar kuriai partijai". Kvieslys baigiamas: "Mūsų Viltis vienybėje".

Darbo pradžia buvo sunki. Vos tik pasirodžius Vilties Kviesliui ir pradėjus eiti pačiam Vilčiai, imta ją pulti iš dešinės ir iš kairės. Tas viduriu kelias nevisiems buvo priimtinas: dešinėje (Draugija) buvo nepatenkinti, kad viltininkai daro kompromisus su priešingomis krikščioniškam mokslui partijoms ir atskirais asmenimis; kairėje (Lietuvos ūkininkas, Žarija) spėjo, jog tai būsiąs kuniginiams klerikalinis laikraštis, nes jos dalininkų tarpe buvo daugumas kunigų ir net vienas redaktorius buvo kunigas Juozas Tumas. Nors partijos nepalankiai sutiko Viltį, tačiau visuomenėje susilaukta didelio pritarimo, nes Viltis buvo įdomi turiniu, ramiu ir kultūrinu tonu.

Lygiai šešerius metus J. Tumo ir A. Smetonos redaguota Viltis mūsų visuomeniniam ir kultūriniam barui išvarė tikrai didelį ir žymų barą. Tai čia trumpai apžvelkime, kokios idėjos buvo keliamos Viltyje ir kuriose srityse pasiekta apčiuopiamų rezultatų.

Dideliu Vilties nuopelnu tenka laikyti vienybės idėjos populiarinimą. Atsiradus partijoms, vienybės reikalas gerokai paėjo. Išsiskirstę srovėmis, imta nebesutarti ir bendrųjų tautos reikalų klausimu. Ta vienybės idėja jau buvo puoselėjama ir anksčiau, norėta ją iškelti aukščiau partinių interesų.

Tie mūsų tautos veikėjai, kurie įstengė pakilti aukščiau grupių reikalų, šaukė tautiečius vienybėn: J. Basanavičius - Aušroje, Maironis - Šviesoje, Vincas Kudirka - Varpe. V. Kudirka ir Tautos Himnui įrašė vienybės šūkį: "Vardan tos Lietuvos vienybė težydi". Jis ir 1892 metų

Labai lengva tik kitus mokyti...

Vienybės redaktorius Juozas Tysliava iš Brooklyno ir jo viceredaktorius V. Meškauskas iš Chicago nesėdėjo bolševikų kalėjime. O kaip jie dabar smarkūs pasakyti, kaip kalbinti kalėjime turėjo laikytis! Ponas Tysliava seniai nevejamasis išbėgo iš Lietuvos ir jokios okupacijos neišgyveno, bet kaip "patriotiškai" dabar per savo laikraštį aiškina, jog lietuvis turi mirti už tėvynę, bet ne minutės nenusilenkti ir nepataikauti okupantui (o kažin kiek kartų Juozas jau "mירė už tėvynę"?). Kai prof. A. Greimas pareiškė nuomonę, kad kartais gal yra geriau gyventi dėl tėvynės, o ne tikėti mirti už ją, tai Vieniui Greimas tuoj tapo "turkiškas profesorius".

Dabar p. Tysliava surado dar vieną naują "bolševikų pataikūną"

Varpe (nr. 8) savo vienoje satyroje skaudžiai pašiepia Jungtinių Amerikos Valstybių lietuvių vienybės stoką. Jis rašo: "Ateina stiprus vyras į Ameriką ir susirinkęs nepažįstančius viens kitą lietuvių, taria: vyručiai, susivienykime! ... Lietuviai susivienija, džiaugiasi, kad gera gyventi vienybėje ir stebisi, dėl ko jie anksčiau taip nepadarė. Tik štai, kelioliktame susirinkime vienas narys, išsižiūrėjęs į vieno kalbančio per daktiną kelnės, pastebi, kad jos ne skersai dryžuotos, kaip to nario, bet išilgai dryžos. Na, ir pradeda samprotauti: jo kelnės išilgai dryžos, o mano skersai... tai man nepatinka... su tokia žmogumi iš vien dirbti negalima, jis nori įvesti išilginius kelnų dryžius, jis mus prapuldys... Ir skersdryžiai iš susivienijimo pasitraukia... (V. Kudirkos raštai II, 186-187).

Vienybės stoka buvo jaučiama Didžiąjame Vilniaus Seime 1905 metais, jos trūko ir to meto laikraščiuose ir apskritai lietuvių visuomeniniame darbe. Todėl Viltyje vienybės idėja, atgimstantis tautos jėgų konsolidavimo reikalas, nužymėtas lyg kokia raudona gija. Viltininkams tautos vienybė buvo būtinoji sąlyga bendriems lietuvių tikslams siekti. Vilčiai ypatingai rūpėjo telkti visas turimas bendras jėgas bendram darbui, derinti jas taip, kad kova už savo tautos teises nebūtų trukdoma. Todėl ir partijų reikalų gana griežtai pasisakyta: "Kiekviena partija ar partijėlė nori kalbėti ir visa daryti visuomenės vardu, pripažįsta tik sau teisę viską spręsti ir viską daryti, kiekviena skelbia savo nekalbingumą ir kitų nusidėjimus. Ir kokia neapykantą svetimųjų nuomonių, kokiais įrankiais su jomis kovojama!... Viskas norima daryti vien saviškai, bet tik būtų partijos antspaudas pridėtas... Kiekviena partija geidžia turėti savo mokyklą, net savo ūkio draugijas" (Viltis I, 1908).

Nors ir buvo pasisakoma prieš partijas ir partiškumą, tačiau netrukus ir Viltyje imta kalbėti apie tautininkų srovę, kuri dar neturėjo aiškiai formuluotos programos nei susikūrusios organizacijos. Tačiau viltininkai būrė apie save žmones, kurie sudarė lyg savotišką Vienybės partiją, vėliau susiformavusią Tautos Pažangos partiją.

Bet vis dėlto ilgą laiką skelbta vienybės idėja rado atgarsio lietuvių visuomenėje. Tai matome Vilniuje vokiečių okupacijos metu, bedirbant Nukentėjusiems dėl karo šelpiti komitete, ir pagaliau 1918 metų vasario 16 akto yra gana ryškūs vienybės liudininkas.

Labai dideliu darbu tenka laikyti Vilties kovą už Lietuvos Rytų atlietuvinimą. Lietuvių padėtis Vilniaus vyskupijoje buvo labai sunki. Jie buvo lenkinami per bažnyčias, iš jos buvo šalinami lietuviški pamokslai, giesmės ir įvedami lenkiški. Lietuvių įstojimas į Vilniaus kunigų seminariją buvo labai apsunkintas, lietuviai kunigai iš lietuviškų parapijų keliami į sulenkintas

(Nukelta į 7 psl.)

- Draugo redaktorių kunigą J. Prunskį iš Chicago. Kam jis savo brolio ir seserų vardus prašęs Chruščiovą išleisti iš Lietuvos jų seną, 72 metų, ten pasilikusią motiną!

Vienybės redaktorius savo straipsnyje pirmame puslapyje labai piktnasi, kam "pataikauja ir, pasakysiu, negarbingai laišosi Chruščiovui mūsų pačių visuomenės garbingi veikėjai"...

Ir kad nesuklystume dėl tų negarbingųjų, Juozas čia pat prideda: "Vienas iš tų yra kunigas Prunskis, atvykęs į Ameriką tada, kai dar nė vienas lietuvis nesirengė bėgti iš Lietuvos". Man rodos, kad Juozas čia tyčia sumaišė save su kun. Prunskiu. Prunskis išbėgo iš Lietuvos 1940 metų vasarą, kai ir kiti šimtai lietuvių bėgo nuo atėjusio bolševizmo siaubo. Bet Juozas Tysliava tai išbėgo iš Lietuvos daug anksčiau, dar tais laikais, kai "nė vienas lietuvis nesirengė bėgti iš Lietuvos". Tai buvo 1931 ar 32 metais...

Ankstybasis dabėgėlis gražiai primena: "Nė Amerikoje lietuvių, kuris Lietuvoje nebūtų palikęs bent vieno artimo bei mylimo asmens"... Tikra tiesa. Prunskių sena motina ten pasiliko, kitų tėvai, broliai, seserys, vaikai ar žmonės, artimi giminės.

Bepigu Tysliavai dabar kun. Prunskį išvadinti Lietuvos okupanto pataikūnu ir rankų laižytoju už tai, kad jis nori atgabenti Amerikon ten pasilikusią savo seną motiną. Pats Tysliava, kaip atrodo, gali būti toks griežtas "patriotas", nes jis Lietuvoje nepalikė nė gyvos motinos, nei tėvo, o paliko tik savo pirmąją žmoną, praėjus keliems mėnesiams nuo vedybų. Jis tada išbėgo Amerikon, tariant jo paties žodžiu, kaip drigantas, pasiimdamas tik didžiąją dalį žmonos stambaus kraičio. Suvalkijoje tada buvo daug juoko ir pažįstami labai gailėjosi tos nelaimingos, prigaustos mergaitės. Ji buvo studentė.

Galima turėti visokių nuomonių dėl tų, kurie nori atvežinti Amerikon pasilikusius Lietuvoje savo senus tėvus, motinas, žmonas ar vaikus, ir tam tikslui su nusižeminimu yra dabar kreipęsi net į patį Chruščiovą, kada kurios kitos priemonės negelbėjo. Gal galima juos ir smerti, bet reikia turėti žmogaus širdies supratimą ir bent šiek tiek sąjauką. Taip pat suprantama, kad ir Juozas Tysliava turbūt neturi jokio noro atsigabenti Amerikon savo pirmąją žmoną, ir todėl jam nėra reikalo pataikauti ir "negarbingai laižyti". Bet kažin ar jam ir tik jam labiausia priiktų pulti tuos, kurie turi kitokį supratimą apie šventuosius šeimoms ryšius, pareigas ir tikrą meilę.

A. Kantautas,

Chicago

DAR DĖL DIPLOMUOTOS JUOKDARYBOS

Nuomonių pasikeitimas spaudoje yra geras reiškinys, jei neišvirsta į niekinimą ar į kreivas diskusijas. Dėl diplomatos juokdarybos M. Luneckas, iš Chicago, atsiliepė į mano pastabas, bet atsiliepė ne į temą man primesdamas, jog aš laikau "Chruščiovo zonoje".

M. Luneckui atrodo, jog titulo pasirašymas po straipsniu nuodys mūsų kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą. Tai jau tikrai kraštutinumas.

A. Musteikis,
Detroit

Dirvos skaitytojas B. Naujalis, iš Toronto, rašo: "Mano troškimas, kad jaunimas, skaitydami Dirvą, būtų patenkintas ir džiaugtųsi. Aš pats džiaugiuosi stiprėjančia Dirva."

Dirvos skaitytojas V. Paragys, iš Australijos, rašo: "Gavau šį numerį Dirvos. Labai ačiū. Kadangi laikraštis labai gražiai leidžiamas, jame daug naujienų iš lietuvių gyvenimo laisvam pasauliui ir okupuotoj Tėvynėje, prašau jį man ir toliau siuntinėti".

ŠIANDIEN IR RYTOJ

(Atkelta iš 1 psl.)

- Kokia dvasinė ir fizinė sąvija, Maestro, sutinkate savo penkiasdešimtąjį gimtadienį?

- Kone tokia, kaip ir dvidešimtąjį sutikdamas. Tikrai veidrodinis ne tą vaizdą rodo. Bet sveikata dar gera ir dvasia nesuglebus.

- Esate gyvas ir aktyvus mūsų kultūrinio ir visuomeninio lauko darbininkas. Kokia, Jūsų galva, yra išeivijos prasmė?

- Kažkokios gerosios rankos esame išsiųsti būti pranašais. Tie, kurie išeivijoje savo tautai nemirė, kurie kultūrinėje vagoje dirbo, nešė savo tautos dvasią į pasaulį, tie visada pateisino savo tremtį. Didieji tremtiniai didelių lobius davė ir tremčiai, ir savo tautai, ir pasauliui.

- O kaip į savo paties misiją žiūrite?

Šiomis dienomis Norvegijos sostinėje buvo susirinkę Skandinavų valstybių atstovai svarstyti "naują Vakarų politiką sovietų atžvilgiu" ir nuspręsti, kokią poziciją Skandinavijos valstybės turi užimti.

Skandinavai "koegzistencijoje" nori suvaidinti svarbią rolę.

Jie kritikavo Atlanto pakta ir pasisakė prieš bazių steigimą Italijoje, Turkijoje bei Vakarų Vokietijoje.

Oslo konferencijoje, sakoma, buvęs išdirbtas projektas, labiau politinis negu strateginis, kuris dar sukelia didelį nusteibimą Vakarų sostinėse.

Apie viršūnių konferenciją buvo daug rašyta, bet dar ne viskas pasakyta.

Anglijos konservatoriams grįžus į valdžią su stipria dauguma, laukiama naujų įvykių. Konservatorių lyderis Macmillanas, kuris praeitą pavasarį atliko žvalgybinę misiją už gerai saugomų Kremliaus mūrų, dabar žadąs kelionę pakartoti. Sakoma, jis degas nekantrumu padaryti "gerą darbą"....

Tai pavojinga. Chruščiovas padarys išvadą, kad Vakarai yra labai jo reikalingi. Ir, pagal pasiūlos ir reikalavimo taisyklę, iš Vakarų pareikalaus aukštesnės kainos.

Be to, Macmillanas dar kažką kombinuoja...

Jis žino, kad lengviau yra susitarti dviem, negu trimis. Eisenhoweris ir Chruščiovas tai įrodė pirmoje "viršūnių konferencijoje" David stovykloje. Bet lengviau yra susitarti trimis, negu keturiems, tarp anglų, amerikiečių ir rusų..., prancūzus su vokiečiais paliekant už durų.

Kinijoje kažkas pasikeitė. Šiandien visi jie šypsosi...

Indijos konsulas Tibete, kuris beveik mėnesį buvo kinų belaisviu, sako, kad šiandien kinai nori jam įtikti ir šypsosi iki ausų. Gi Pekine, kur dar ne taip seniai Ču En Lai nenorėjo priimti Indijos ambasadoriaus,

Vakaras pas Alfonsą Mikulskį...

- Tremtyje teko susidurti su garsiaisiais muzikais ir muzikologais, tokiais kaip dr. Huebner, prof. dr. Schmidt ir kt. Vienoje po Čiurlionio koncerto prof. Schmidt susirado mane užkulisy ir susigraudinęs bei susižavėjęs prisipažino: 300 tautų dainas užrašiau, bet nežinojau, kad šalia mūsų lietuvių tauta turi pačias įdomiausias ir gražiausias dainas.

Vokietijoje tarptautiniam festivalyje mūsų ansamblis laimėjo pirmąją vietą, nežinū, kad latviai demonstravo savo puikų baletą, kad estus pats žymusis smuikininkas Aumere atstovavo, kad ukrainiečiai su savo garsiuoju Banduru išėjo. Jų komisiją žavėjo mūsų programos liaudiškumas ir dainų grynumas bei originalumas. Jie sakė: per Jūsų ansamblį mes tiesiog matėm Jūsų tautą ir jos aukštą kultūrą.

Išleptai ir aukšto muzikinio skonio Bayreutho publikoje žymusis muzikas Richard Bohner net vienuolika kartų ištempė mane nusilenkti.

Svetimieji labai įvertina mūsų dainų interpretavimą liaudiškai. Nevienas jų net žinomų muzikų nenorėdavo patikėti, kad tai liaudies dainos, o ne kompozitorių sukurtos. Su mūsų tautos daina Čiurlionis vykdė savo kultūrinę, propagandinę ir kovos už laisvę misiją. Su ja buvo didžiulės minios žmonių pasiekę. Vien Vokietijoje esame dainavę pusei milijono klausytojų.

- Kai įsiklausote į savo intuciją, ką ji sako apie mūsų likimą?

- Aiškaus kelio atgal mažiau besimato. Tik niekad negaliu įsivaizduoti ir sau prisistatyti, kad aš tenai negrįšiu.

- Kaip galėtume ilgiau išlikti, tautiškai nenublukę?

- Ilgiau išliksime, jei susibursime apie kultūrinį judėjimą. Kiti dalykai mūsų eiles apretino ir dar vis teberetina. Kultūrinis judėjimas tautiniam reikalui turėtų būti mūsų tautinė politika. Bet ir kultūrinė srity nusikreipimas nuo tautinių formų yra kenksmingas reiškinys.

- Kaip žiūrite į mūsų spaudą?

- Esam nelaimingi, kad mūsų spauda yra partinė. Blogiausia, kai nepriklausai jokiai partijai. Spauda neturi intereso tavęs remti. Būdami už tėvynės ribų, neturim pripažintų autoritetų, neturim linijos. Lietuvoje Šimkaus, Gruodžio, Banaičio žodžiu visi muzikos žmonės pakludavo. Čia kritika nesaikinga ir neobjektyvi: draugams persaldyta, nedraugus stengiasi sudirbti, tiesiog lyg plytgalį į galvą duoti.

- Kokia Ansamblio būklė ir perspektyvos?

- Prieauglio ne per daug, bet didesnio kritimo nesijaučia. Su naujaisiais dirbti sunkiau, nes ateina visiškai neparuošti, mat čia mokyklose muzikos visi nemokomi. Namai? Išganingai atsiliepia į meninį pasiruošimą, finansiškai slėgia.

Dirigentas A. Mikulskis repeticijos metu...

- Jeigu galėtumėt, kur pasirinktume gyventi Jungtinėje Valstybėje?

- Ansamblui Clevelandas patogs, ir čia lengviau ir pigiau į visas puses gastroliuoti. Aš pats irgi esu Clevelandu patenkintas, ypač mūsų Bratenahliu, čia ramu ir oras grynesnis.

- O žemyną?

- Tik Europą, nes tik ten muzika pilnu gyvenimu gyvena.

- Kokios Jūsų religinės nuotaikos?

- Neteikė tėvynės, pasidarėm jautresni viskam taip pat ir religijai. Daug užmiršėlių išeivijoje pradėjo į bažnyčią lankytis. Čia ir mano jautrumas reikalingai ir bažnyčiai padidėjo. Juk tikrai, bažnyčia dar nei vieno nesugadino.

- Kam ir ką dar šia proga norėtumėt pasakyti?

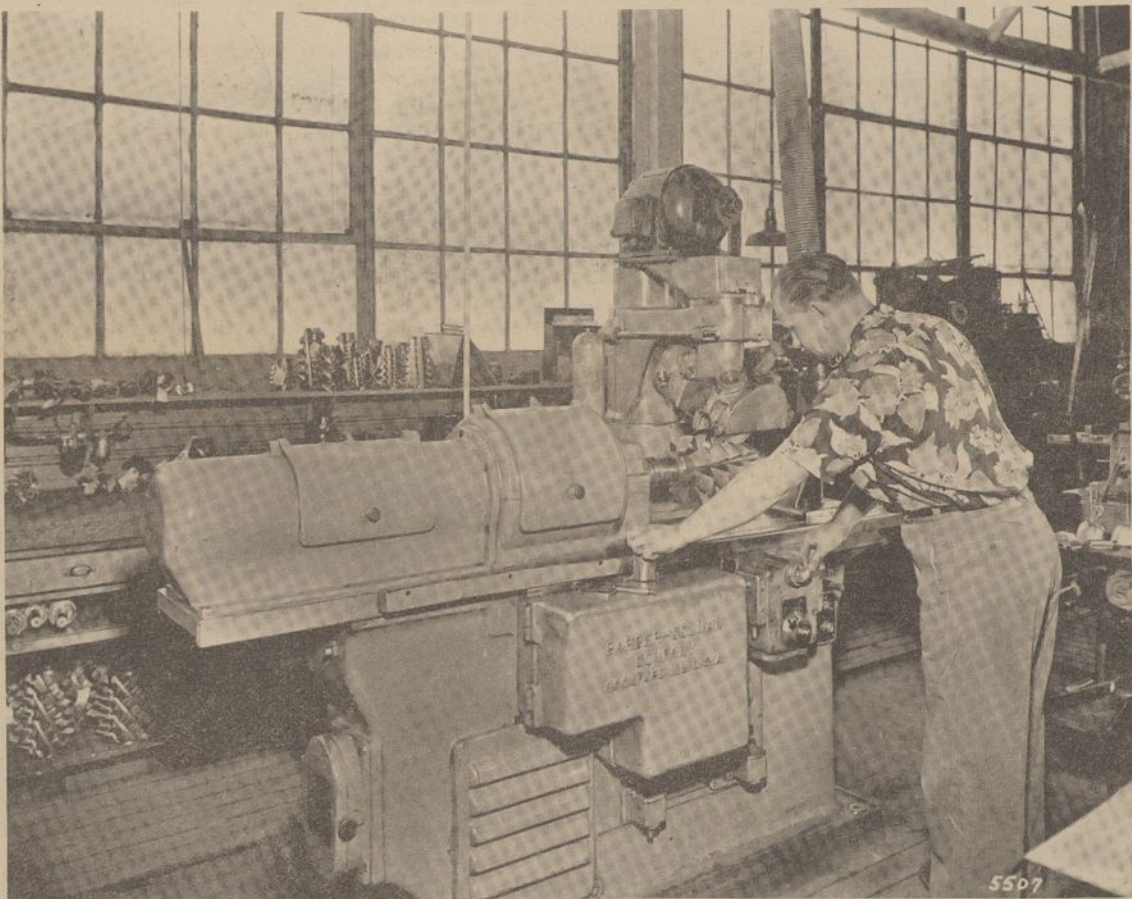
- Dėkingas esu savo tėvams ir šeimai už duotą mokslą ir visokią paramą, dainos keliu keliaujant.

Už muzikos žinias ir nurodymus nepaprasta mano padėka Šimkui ir Žilėvičiui. Jų buvo man tirti tikrai šventi žodžiai. Padėka ir pagarba doram lietuviui, kuris priėmė ir džiaugėsi su širdim ir ašara, tenai stovyklose ir čia Amerikoje. Ašarotų akių žvilgsniai ir geri žodžiai viską užmoka.

Negaliu pamiršti spaudos ir jos žmonių, jie nebuvo man abejingi.

Kaip žmogus - tik muzikoje egzistuoja.

Mums besikalbant, ponio Ona valgomojo stalą gausiomis vaisėmis apkrovė. Prie jo visi keturi įdomiais atsiminimais besidalindami, nei nepastebėjome, kad jau ir vidurnaktis praėjo. Ilgų kūrybinių metų, bičiuli Alfonsai!

Lietuviui menininkui Amerikoje pragyventi iš savo profesijos nelengva. Daugumai tenka dirbti ne savo profesijoje. Štai ir Čiurlionio ansamblio meno vadovas ir dirigentas A. Mikulskis pragyvenimą turi užsidirbti prie mašinos viename Clevelando fabrike...

NIEKAS NEŽIŪRI Į MANE

LARS AHLIN

4

Aš sėdėjau pušyje tol, kol supratau, jog praeis daug laiko, kol kas nors čia pasirodys. Iki aušros greičiausia niekas neateis. Aš nusiluogiau iš medžio, atsiguliau ant sausų baltų samanų ir greitai užmigau. Kai pabudau, saulė jau buvo aukštai. Tuojau pat įsikoriau į pušį — troškau pamatyti kiekvieną iš tos didžiulės žmonių grandinės, kuri ateis. Tačiau laikas bėgo, ir niekas nepasirodė. Aš išalkau, bet guodžiausi: "Netrukus jie ateis. Greitai pasirodys didžiulė žmonių vartinė su valdžios atstovu priešakyje. Vaikai ir suaugę, visi, kurie sveiki ir neišėjo į darbą, tuojau pakils į kalvą. Jie ieškos manęs tarp medžių, akmenų gurguolių, išvirtusių pušų. Šimtai akių ieškos manęs".

Saulė jau pasiekė zenitą. Paskui ėmė leistis. Vėliau visai pasislėpė, ir žara už kalnų užgeso. Pradėjo temti. Dieve, kaip man pasidarė baisu!

"Kodėl neateina žmonės? — galvojau aš. — Kodėl jie nežygiuoja ilga grandine ir nešaukia?"

Aš vis dar klausiausi ir klausiausi, tačiau nieko neišgirdau. Pagaliau mane apėmė neapskomas nusivylimas. Vakaras buvo šviesus. Aš regėjau žvaigždės ir mėnulio pilnatį. "Nejaugi tikrai aš pats žinau, jog egzistuoju? — mąščiau. — Nejaugi aš egzistuoju tikrai pats sau ir daugiau niekam kitam visoje visoje?"

Mėslungis, vėl sutraukė rankas. Aš nejudėdamas žiūrėjau į mėnulį. Ir tuomet kažkas su manimi atsitiko. Tarytum nematoma būtybė įsikibo, įsisiurbė lūpomis į mano galvą. Aš pajutau, kad pasiduodu kažkokiam kitam traukos dėsnui, netenku lygsvaros. O, mane siurbė plačiai pražioti mėnulio nasrai! Mėgindamas atsilaikyti,

įsitvėriau pušies šakų. Niekada aš nepergyvenau tokios baimės, kaip tą momentą. Man rodėsi, kad nustočiau egzistuoti ir todėl lekiu į apvalius mėnulio nasrus. Aš egzistuoju tikrai pats sau. Niekas daugiau nesidomi manimi. Mano vaikai ir žmona netgi nepastebėjo, kad aš dingau. Jie nepastebi manęs ir tada, kai būnu namie. Jie galvoja, kad aš sėdžiu ant sofos ir apsimetu skaitant laikraštį. Tai kaipgi jie gali pajusti, kad manęs nebėra? Jie juk niekada nežiūri į mane ir niekada nekamba su manim. Aš — baldas kambaryje, ir jie nepastebėjo, kad baldas dinga, nes tai nereikalingas baldas, baldas, kurio jie niekuomet nesinaudoja.

Bet ne, negali būti! Tai netiesa! Aš nenoriu prasmegti mėnulio nasruose. Aš nenoriu, kad mane pasodintų ant žeripčių žvaigždžių iečių smaigalių. Aš noriu ką nors reikšti savo artimiesiems. Aš noriu, kad žmonės ateitų didžiule vartine ir sušuktų: "Gustavai Andersonai, a-u, kur tu?" Aš noriu, kad jie surastų mane, prieitų ir pasakytų: "Kaip gerai, kad mes suradome tave, Andersonai! Mes taip nerimavome dėl tavęs, Andersonai. Jeigu tu būtum žuvęs, tai būtų mums didelis nuostolis, Andersonai. Tu buvai Sulfaforsos papuošalas, Andersonai. Tu vienas pirmųjų pasistatėi nuosavą namą, Andersonai. Tu dovanojai pasauliui puikius vaikus, Andersonai. Daug daug valandų tu paskyrei profesinės sąjungos organizacijai, Andersonai. Nė per vienus rinkimus tu nedrybsojai ant sofos, bet visada atlikdavai savo pilietinę pareigą, Andersonai."

Mirtina nevilties tamsa nusileido į mano sielą, ir aš pagalvojau: "Visa tai negali būti teisybė! Tai netiesa! Mane vadina ne Gustavu Andersonu. Turbūt, aš apskritai neegzistuoju, nes, priešingu atveju, būtų mane prisiminę ir atėję ieškoti".

Man pavyko priversti save nusigręžti nuo geltonų mėnulio nasrų. Pavyko atplėsti įsisiurbusias nematomo žvėries lūpas nuo savo viršugalvio. Pavyko nusileisti iš pušies. Ir tuomet aš vėl pasijutau ant žemės ir šokau

bėgti nuo kalvos. Bėgau mišku, paskui patekau į krūmus. Lapai lyg drėgnos pelenų plėnys plakė veidą, buvo visai tamsu, tarsi pelenų lietuvi lyjant. Bet mano sieloje buvo dar tamsiau. Sieloje buvo mirtinai tamsu nuo nevilties. Kai atbėgau į Sulfaforsą ir išvydau pirmuosius namus, viskas manyje ėmė šaukti. Tai buvo baisus šauksmas. Iš pradžių pats netikėjau, kad tai šaukiu aš. Aš nenorėjau šaukti ir šaukiau, bėgau per Sulfaforsą ir šaukiau. Aš nenorėjau šito, tačiau viskas manyje šaukė. Dauguma gyventojų jau miegojo, bet kai kurie dar buvo gatvėje. Ir daugelį aš pabudinau savo nežmonišku klyksmu. Aš dūmiau per Kasernagatą, vilų link, ir žmonės ėmė mane vytis. Bet aš bėgau labai greitai, aš norėjau parbėgti namo, norėjau suspėti paprašyti savo artimųjų, kad jie pažvelgtų man į akis, ir pasakyti, kad aš gyvenu jų pasaulyje, kad neprasmegau milžiniškuose mėnulio nasruose. Tačiau toje vietoje, kur prasideda Vilavegenas, Andersas Ensonas pasivijo mane.

— Sustok, Gustavai! — suriko jis. — Nusiramink, Gustavai.

Jis sugriebė mane, bet aš smogiau jam į veidą, ir jis krito aukštiekninkas. Paskui vėl bėgau.

Dabar mane vijosi daug žmonių.

— Girtas jis, ar ką? — šūktelėjo kažkuris.

— Gustavas Andersonas negeria, — atsakė jam.

— Jis ką — pamišo? — vėl sekė klausimas.

— Jis jau seniai pamišęs, — pasigirdo atsakymas.

Visa tai aš gerai atsimenu. Mane pasivijo ir iš karto užpuolė. Vienam taip spyriau į kulkšnį, kad net sustaugė, o kitas nuo smūgio trilinkas susiritė. Bet žmonių buvo labai daug. Visa minia užgriuvo mane. Žmonės nutvėrė mane už rankų ir kojų, pakėlė.

— Nurimk, Gustavai, — šaukė vienas.

— Viskas bus tvarkoj, Gustavai, — guodė antras.

— Jau iššaukė greitąją pagalbą, — pranešė trečias.

— Ir daktarą, — pridūrė ketvirtas.

(Bus daugiau)

Akimirksnių kronikos

Lietuvos žemė klauso...

Juozas Albinas Herbačiauskas (1876-1944) - pavardė, sakoma, esanti sulenkinta iš Suvalkijoje randamos lietuviškos pavardės Garbus, Garbukas... - lenkų kalbos ir literatūros lektorius Kauno VD Universitete, rašytojas ir laikraštininkas šiandien daugelio užmirštas, o mūsų jaunisiajai išėjvijos kartai visiškai nebežinomas. Apie jo asmenį ir darbus truputis žinių, itin nepreciziškų, pabarstytą Lietuvių Enciklopedijos vieno puslapio skiltyje, nesugebant ir nei bandant nupiešti kiek pilnesnį jo, kaip rašytojo, paveikslą. O juk, tarp kitko, jis buvo pirmojo lietuvių literatūros almanacho, Gabijos, leidėjas ir redaktorius 1907 metais...

Bet visi, kurie dalyvavo ar stebėjo Kauno kultūrinį ir literatūrinį gyvenimą 1926 - 32 metų laikotarpyje, atsimena Juozą Albiną Herbačiauską tikriausia daugiau ir spalvingiau, negu bet kokį kitą literatą. Kaip asmuo, jis buvo neabejotinai įdomiausias, originaliausias, keisčiausias, vien savo išvaizda ir apsiirengimu "magiškesnis" ir "dvasingesnis" už bet kurį kitą Kauno literatūrinės bohemos dalyvį. Paryžiuje, Berlyne, Miunchene, daugelyje kitų vakarų Europos miestų, o taip pat Varšuvoje ar Krokuvoje panašių boheminių tarpe jis būtų buvęs vienas iš tūkstančio, - bet pas mus, Kaune, jis buvo unikumas, toks vienintelis.

Mat, Kaunas netikėtai buvo virtęs didmiesčiu ir net valstybės sostine. Jo visuomeninį ir dvasinį lietuvišką elitą sudarė daugiausia iš provincijos aodžių kilę veikėjai - žmonės rimti, krikščioniški, konvencionalūs, oporūnistai, vieni praktiški, kiti sentimentalūs, tretie idealistai, ketvirtieji spekuliantai. Reikalui išitikus, mokėjo gerai dėvėti net frakus, galėjo būti labai iškilmingi ir pakalbėti tarptautinės reikšmės klausimais, bet intymumo akimirksniais nuo dažno dar dvelkė šieno, dobilų, tvartų ir kopūstų kvapas...

Bėpigu buvo Juozui Albinui Herbačiauskui slautėti tokio keisto elito minioje. Kaip jis jį nuolat įžeidinėjo, šokiravo, erzino, kėlė nerimą, pasipiktinimą ir dar dažniau juoką, čia nei nemokėčiau trumpai apsaityti. Pirmiausia, Juozas Albinas buvo magas, demonas, spiritistas, praeities paslapčių aiškin-

tojas, ateities pranašas. Jis iš delno ar iš akių galėjo tau pasakyti tavo ateitį ir likimą, aboliučiai tikrai nustatyti ir perskaityti tavo horoskopą daug iškalbingiau, giliau ir vaizdingiau, negu pati gabiausia Mickevičiaus slėnio čigonė. Jis tai darė, bet kieno paprašytas ir net neprasytas, - ir niekad už tai neimdavo nei cento. Kaikada jo pranašystės buvo stebuklingai pramantėtos ateitį. Jaunam kylančiam literatui ir laikraštininkui, tuomet "Vairo" žurnalo redakcijos sekretoriui Kostui Meškauskui pavarasį jis iš delno išpranašavo: - "Saugokis vandens!.." Tą pačią vasarą Kostas nuvyko atos-togoms į Palangą, maudėsi Baltijos jūroje ir - paskendo!

Amerikiečių ir viso pasaulio spauda stebisi Chruščiovo neišsenkama atmintimi ir sugebėjimu kiekviena proga taikliai panaudoti rusų patarles ir liaudies posakius. Šiuo atžvilgiu Nikita yra tik vargingas papūga kar-tojantis savo atsimenamas ir gal dar dažniau sekretorių parinktas patarles. Herbačiauskas pats kūrė savo patarles - kiekvienu momentu, kiekviena proga. Paradoksų šūpiniai, kandžiausi sąmojai, sodriausia satyra, nevengiant pačių riebiausių žodžių, berdavosi jam iš pilnų riešukų, ir tai buvo jo kasdieninė duona ir druska. Net Kazimui Binikiui sunku buvo Albiną pralenkti, nors anojo sąmojai ir anekdotai buvo kažkaip realiesni, taiklesni ir todėl daugiau jų išliko.

Vienos viešos paskaitos metu didžiojoje universiteto salėje Herbačiauskas liepsningai kalbėjo apie literatūrą ir idealią meilę. Norėdamas paskaitininką pašiepti, trečiafrontininkas pratinas morkūnas (vardą ir pavardę jis rašydavosi mažosiomis raidėmis) iš salės paleido vulgarų klausimą: "O kaip tamsta myliesi su savo žmona?"... Herbačiauskas tuoj pat atsakė: "Matote, kartais pasitaiko, kad vietoje vietoje kas nors susibežda. Ką mes darome? Mes nusukame nosį į šoną..." Pusvalandžiui praėjus nuo atentato prieš ministrą pirmininką A. Voldemarą prie Valstybės Teatro, židriu - Laisvės Alėja eina Herbačiauskas, kažkaip dar daugiau išblyškęs, susijaudinęs. Staiga pamatęs prieina, paima švelniai už peties ir tylomis šnabžda: "Na, matai! Oras kambaryje buvo per daug priešvinkęs. Tai ir išmušo langą..."

(Maloniam "Naujienų" admi-

Generacija, kuriai J. A. Herbačiauskas skyrė savo Užklausimą... Kauno universiteto literatų būrelis "Express" susirinkimo metu 1928 m. rudenį. Daugelis jo narių bendradarbiavo "Studente". Pirmame suole iš kairės: Glemža, Laurinaitis (likimas nežinomas), linkuvis Albinas Briedis, poetas, reporteris, vėliau "Verslo" savitraščio redaktorius, Baisiojo Birželio metu išstremtas į Sibirą, likimas nežinomas; panevėžietis Br. Raila, tuometinis būrelio pirmininkas; mariampolietis Antanas Venclova, ankstyvesnis pirmininkas, poetas, romanistas, pirmosios okupuotos Lietuvos švietimo komisaras, po praėjusio karo ilgametis sovietinių Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkas. Užpakaliniuose suoluose iš kairės dešinėn: panevėžietis Benys Rutkūnas, poetas, gimnazijos mokytojas, tremtyje išleidęs eilėraščių knygą "Paukštės man meta sparnus", atvykus į New Yorką ilgą laiką sunkiai sirgęs; linkuvis Benediktas Babrauskas, vėliau gimnazijos mokytojas, kritikas, Chicagoje ilgametis Lietuvių Rašytojų Draugijos pirmininkas; panevėžietis Jonas Šukys, novelių ir romanų autorius, prancūzų kalbos mokytojas gimnazijoje, likęs Lietuvoje ir tebedirbęs savo srityje; žemaitis N. Radvila, studentas teisininkas, vėliau teismų grafologas (likimas nežinomas); panevėžietis Petras Laurinaitis, poetas ir vertėjas, netrukus miręs širdies smūgiu; panevėžietis Petras Zabela, studentas ekonomistas, likęs Lietuvoje; telšiškis Stasys Anglickis, poetas, gimnazijos mokytojas, likęs Lietuvoje; panevėžietis Petras Čiurlys, novelistas, gimnazijos mokytojas, šiuo metu sovietinės valstybinės knygų leidyklos redaktorius... Kiti neatpažįstami arba užstoti, pvz., aktyvus būrelio narys jurbarkietis J. Banaitis, novelistas, vėliau muzikas, sovietinis komisaras, dabar kultūros ministras; telšiškis Petras Jonikas, kalbininkas, docentas, dabartinis Lituanistikos Instituto prezidentas Chicagoje... Tuometinis būrelio narių amžiaus vidurkis buvo 18 - 25 metų.

Bronys Raila

nistratoriaus p. M. Gudelio dėmesui: - tai be abejo buvo pats palankiausias komentaras apie Voldemaro atentatą iš reaktionierių pusės. Nežidrint savo

maištingumo, J.A.H. buvo visai aiškus aristokratinio pobūdžio reaktionierius. Pavyzdžiui, jis sakydavo: "Aš niekad nevažiauvau ir nevažiuosiu automobiliu, - tik su arkliu!"... Mes jį kritikuodavom, kam visdėlio važiuoja traukiniu: ar nebūtų geriau naudotis tik humaniškomis susisiekimo priemonėmis - savo dviem kojom? Jis atšaudavo: "Mano humanizmas ne kojose, o aukščiau!"...

Jo logika buvo fantastiška, visai kitoniška, negu Aristotelio ar šv. Tomo Akviniečio. Kaikuriuose rašiniuose, bet ypač pirmosiose viešose paskaitose, ką tik sugrįžęs iš Krokuvos Kaunan, jis aštriai pildavo mūsų lietuvišką klerikalizmą, kunigus ir jų gaspadines, bažnyčią, patį Dievą. Jis skelbėsi esąs laisvamanis, ir tokiu jį daugelis laikė, kas pas mus dar reišė - bedievis. Norėdami išsiaiškinti

Užklausimas jaunatvei

(N O K T U R N A S)

J. A. Herbačiauskas

Kas tu jaunos Lietuvos jaunuoli? Sužieduotini?

Vos pradėjęs jaunai gyventi, - kas tu?

Dar pumpuru nevirtęs, kad pražydėti, - kas tu?

Koks tavo jaunystės pasiryžimas?

Kokių troškimų tavo siela alsuoja?

Kuo tu geidi, nori būti?

Ar piltu šuneliu - sargu, dienos metu prie būdos prižiūtu, o vien naktimis staugiančiu į Mėnulio kurčią ausį?

Ar vyturiuku ramios vergijos narvely, ilgesio - skausmo dainele suvedžiotą mergelę raminančiu?

Ar pasamdytu jonvaikiu nuolat pulti ir galvą daužyti kiekvienam iš tų keleivių, kurių pasaulis ne iš šio pasaulio?..

Kuo gi tu nori būti? Atsakyk, prisipažink, pasiklausęs širdimi ginkluoto proto!

Gal iš širdies slaptinių gelmių iššautų į dangų galingo jausmo, galingos meilės sviediniu?

Gal laisvės idėjos striela, paleista iš kūrbybinės Valios lanko erdvį Erdvėn - Kometas taku - ieškoti ir rasti naujų pasaulių veidus, naujų saulių meilę?

Gal Prometėjaus Žaibo, stebuklingai žemės širdies užsilikusi

Gal Prometėjaus Žaibo, stebuklingai žemės širdy užsilikusiu, dėka kurio dar Žmogumi turi teisę būti?..

Kuo tu pasiryžai būti? Atsakyk audringai!..

* * *

Kas tu jaunos Lietuvos jaunuole? Sužieduotinė!

Vos pradėjusi rūtėlę kvepėti, - kas tu?

Dar meilės viliojimu nepražydusi, - kas tu?

Kokia tavo jaunatvės svajonė?

Kokių ilgesių tavo siela alsuoja?

Kuo tu geidi, nori, meilę sukūrus, būti?

Ar klastinga gegele, kuri savo meilės vaisius į svetimus lizdus krauna?

Ar gyvate, paukštelį nekaltybės tykojančia?

Ar pigios meilės gatvėse išpardavėja?

Ar niekšų gausiai apmokėta globėja - ramintoja?

Ar gulbe kardo apkopotais sparnais, gyvenimui pritaikinta, žąsimi virtusia?..

Kuo gi tu nori būti? Atsakyk, pasiklausus savo protu sparnuotos širdies!

Gal šventai skaisčia Madonna, kurią Dievo Sūnus iš dangaus žemės širdin vilioja, kad genijus, kad pranašus gimdytų?

Gal nuodėmingai skaisčia Ragana, kuri savo meile moka ir šetoną apsvaiginti, suvaržyti - bejėgiu padaryti?

Gal skausmo ilgesio skundu - malda į dangų, gal taja žemės rauda, kuria užsiveislina Ūkanijos ir naujas žvaigždės gimdo?

Kuo gi tu išdrįsi būti - tu, Lietuvos moterie! Tu, kurios ysiūje tautos likimas?!

Ar juoda gyvate, kuria raganius apsijuosęs pasaulį juodina, teršia?

Ar Laumės Juosta, kuria Viešpats apsijuosęs savo išžvaigždintus rūbus, senus pasaulius naikina, naujus kuria?..

Kuo tu pasiryžus būti? Atsakyk ramiai!..

* * *

Iš kur ateinat jūs - jaunuoli! jaunuole! - kapų gelmėse sužiedoti sapnai?

Kas jūs? Koks herojus jus iškentėjo? Koks vienuolis jus išmaldavo?

Kas jūs? Koks nusidėjėlis jus išgailėstavo? Kokia Magdalena jus išraudojo?

Kas jūs?

Ar ne kapų malda - tu, jaunuoli?

O tos maldos ar ne šešėlis - tu jaunuole?

Gal tu, jaunuoli, gal tu kapų keiksmas. Gal tu tik neapykantos bauri pajuoka?

O tu, jaunuole, gal tu kapų juokas, žaislas. Gal tu tik skausmo maloni šypsena?

Drįskit pasakyti: katras jūsų kapų skausmo šauksmas? katras - kapų keiksmo juokas?

Katrą kapai išmaldavo, katrą - iškeiksmavo?

Katras kapų prakeikimas, katras - kapų palaima - atpirkimas?..

* * *

Kas jus pagimdė - tave, jaunuole? tave, jaunuoli?

Ar praeities nuopelnas, ar jos nuodėmė?

Ar tėvų palaima, ar jų prakeikimas?

Ar mirusių dėl laisvės himnas? Ar nusižudžiusių dėl nelaisvės piktžodžiavimas?

Kas jus pagimdė? Drįskit žinoti!

Ką jūs nešat mūsų žemei - tėvynei?

Ar spindulį, - ar pasmerkimą?

Kuo pasveikinti: norit gyvus žmones?

Ar nemarybės himnu - poezija? Ar lavonų kulto mokslu - proza?

Ar kūrybos darbu - heroizmu? Ar artimo skausmais išsprabanguotu tinginiavimu?

Lietuvos žemė klauso: atsiliepkit!

* * *

Saulė vyras, žemė - moteris.

Saulės bučiavimais žemė minta.

Saulės meilėje ir kapai gėlėmis pražydo!

Žemė savo meile atsimoka Saulės meilei.

Tai stebuklingiausia amžinos gyvatos simfonija!..

Tai ekstatlingiausia meilės litanija tarp Saulės ir Žemės!

Viešpatie! Kaip miela gyventi!..

* * *

Ar gali būti meilė, maloni ir saldi tėvams, o nemaloni, skaudi, karti vaikams - tėvų meilės vaisiams?

Baisus tai užklausimas!

Kapai dreba iš baimės...

Ir medis, ir gėlė, ir balandis - paukštelis, ir aras, ir liūtas - žvėris, - visi rūpinasi, kad jų meilės vaisius būtų gražus, geras ir tobulas!

Tik žmonės nuo nesirūpina: jų meilės vaisiai kasmet biauresni, piktesni, blogesni!

Visi sutvėrimai rūpinasi savo veislės pagerinimu. Tik žmonės rūpinasi, kad jų veislė visiškai subiaurėtų!..

Viešpatie! kaip baisu ateities laukti!

Moterie, moterie! Ką tu padarei su moterystės idėja?!

Kada tu nustosi niekšus gimdžiusi?!

Kaip džiaugiasi Saulė, išvydusi pražyduosią rožę, kai ją spinduliais bučiuoja!

Kaip liūsta Saulė, išvydusi naujai dabar užgimusį kūdikį! Kaip tuo Saulės liūdesiu cypia užgimęs dabar kūdikėlis!..

Moterie, moterie! Ką tu padarei su gimdymo paslaptimi?

Kolei kapų prakeikimui gyvybę davinėsi?!

* * *

Kiekviena nauja karta:

arba auka atpirkti senos, mirusios kartos nuodėmėms!

Arba senos, mirusios kartos nuopelnų himnas - hosanna!

Sustok, jaunuoli! Sustok, jaunuole!

Nors valandėlei nuo gyvenimo viesulo išsivaduoikit! Apsvarstykite ir pasirinkite vieną iš dviejų likimų: -

Ar norite būti praeities hosanna dabarčiai?

Ar norit būti dabarties auka praeičiai?..

J. A. Herbačiauskas

ti jo tikruosius religinius nusistatymus, kartą keliese Konrado kavinėje pradėjome klausinėti, kaip iš tikrųjų yra su jo laisvamanybe ir kodėl jis neigia Dievo buvimą. "Klystate!" - pakėlęs pirštą sušuko Herbačiauskas. "Aš neneigiu. Aš žinau, kad yra Dievas, nes aš nuolat su juo kovaju"...

Iš tikrųjų, jis jautėsi Prometėjumi, kuris revoliuciniu keliu siekė pagrobtį iš Dievo ugnį ir paskleisti ją žmonėms.

Apie jo parašytas knygas, kurių žymiausioji be abejo buvo "Dievo šypsenos", ir apie gausybę straipsnių literatūrinėmis, mistinėmis bei politinėmis temomis čia neminėsiu. Tik keliais žodžiais sustosiu ties to didžiausio mūsų boheminko liūdnai tragišku "atsisveikinimu su tėvyne".

Kaip literatūros mokslininkas universitete, žinoma, jis nebuvo nei tvirtas, nei pavyzdingas. Per jo paskaitas audoitorija kartais liūždavo nuo studentų, bet čia jie sueidavo ne lenkų literatūros pažinti, o paklausyti lektoriaus - mago įmantriausių paradoksų, mūsų universitetinio visokiario po gyvenimo kritikos, papramogausti, pasilinksminoti. Negalėčiau dabar iš karto tiksliai atsakyti: ar jo visada silpna ir vis daugiau šlyjanti sveikata, ar humanitarinių mokslių fakulteto vadovybės nepasitenkinimas jo nemoksliskais kursais, ar gal net vyriausybės reikalavimas atsikratyti tokio profesoriaus (o vyriausybei turėjo jis labai nepatikti, jis būtų nepatikęs bet kokiai vyriausybei!) baigėsi tuo, kad Herbačiauskas dar toli prieš pensijos laiką turėjo pasitraukti iš universiteto, arba dar aiškiau lietuviškai pasakius, - buvo pašalintas.

Kaip ir laukina iš tokio nuostabaus, kraštutinumų kupino charakterio, jo garbės jausmas ir išdidumas buvo taip pat beribiai. Savo jautrumu jis prilygo Stradivarijaus smuikui, jūros gelmių mimozai, rasoto astro lapeliui. Kai vyriausybė už jo praeities nuopelnus mūsų kultūrai ir literatūrai jam paskyrė visai neblogą specialią pensiją, berods, 375 ar net 400 litų mėnesiui, - jis neįsivaizduojamai liūdo ir per porą savaitių trankė kumščeliu stalus Konrado kavinėje. Jis būtų sutikęs, na, su 700 litų pensija, bet ne mažiau. Mažiau, - tai biauirus jos asmenybės ir nuopelnų įžeidimas. Ir tada jis su žmona vėl išvyko į Lenkiją, į tuometinio mūsų didžiausio priešo kraštą, su kuriuo jokių santykių nepalaikėm.

Ten Varšuvoje jis išdidžiai kentė, skurdo, mažai kam bebuvu įdomus, kol pagaliau savo įnirtime tiek palūžo, kad pradėjo talkininkauti rašydamas pilnus kartėlio, pagiežos ir neapykantos straipsnius apie Lietuvos gyvenimą ir lietuvių tiems lenkų laikraščiams, kurie domėjosi Lietuvos juoduminiu. Bet jis dar daug ir lietuviškai rašė literatūrinių kūrinių. Paskutinis iš lietuvių, kaip "karo korespondentas", Varšuvoje jį buvo aplankęs Henrikas Blazas.

Karo sūtemų išvakarėse, Juozas Albinas Herbačiauskas mirė ar žuvo Varšuvos griuvėsiuose 1944 m. gruodžio 3 dieną. Ar paliko jo vėlesnių kūrinių rankraščiai ir ar jie saugomi, galėtų žinoti ar iširti tik sovietiniai lietuvių ir lenkų rašytojai.

Keliais brūkšniais čia nupiešiau lietuvišką žmogų, labai įdomų, savotišką, keistą. Jei būčiau paėmęs kokį kitą - iškilmingai rimtą visuomenininką, pedagogą, barzdėtą filosofą ar šiaip kokį tobulą, šimtaprocentinį patriotą, jūs galėtumėt pasakyti: na, žinoma, toks kitaip ir negali prakalbėti į jaunimą, kaip tik su senatvės tobulybų moralais!.. Aš tyčia paėmiau kitokį žmogų - išdidų, patriotą, ir drauge labai nuodėmingą, net gal "tautos nusikaltėlį". Paėmiau poetą, tik poetą, patį kraštutiniausią "menas menui" krypties įkūnytą mūsų literatūroje, žmogų asketą beveik šventąjį ir čia pat suaižytą silpnųbių, žmogų "faustišką", kokiats buvo daugelis didžiųjų poetų, žmogų tyriausią moralistą ir čia pat beveik niekšą, kuris iš pagiežos galėjo spiaudyti savo tėvynei į veidą.

(Nukelta į 5 psl.)

Žvalgybų kova 10

Morrosas tardomas...

Nepalyginamasis dvigubas agentas Borisas Morrosas įteikė sovietų šnipams Jack ir Myra Soble pirmąjį "žinių" pluoštą apie Los Alamos atominę laboratoriją. Ta proga jis susipažino su kitais dviem svarbiais sovietų šnipais — Zlotkovskiu pora. Dokumentai buvo paslėpti paveiklo rėme, ir Morrosas buvo besirengias išeiti. Tada prabilo Jack Soble: "Tamsta turi dar išgerti vodikos". Tie žodžiai skambėjo įsakymu. Morrosas atsėdė kėdėn žinodamas, kad dabar prasidės tardymas, nervų bandymas, kuris nulems tolimesnę jo karjerą, o gal net ir visą jo gyvenimą.

- Tai K tamstai įteikė dokumentus? - sako Myra. "K" reiškia profesorius.

Morrosas linktelia pritardamas.

- Kodėl jis tai padarė? - klausinėja toliau mažoji, juodoji pelė.

- Jis mano namuose susitikinėja su savo drauge, - Morrosas šypsos visu savo mongolišku veidu. - Kartais net, kai ir manęs namie nėra.

- K naudoja tamstos namą savo meilės aferoms?

- Taip, - Morrosas pradeda uoliai aiškinti. - Žiūrėkite draugai, K turi svarbų postą. Los Alamos į jo išvykas Hollywoodan kreivai žiūri. Juo labiau į jo santykius su artiste. Tuo aš ir pasinaudojau. Tuoj supratau, kad tas vyras bus viskam pasiruošęs, jeigu aš pasirūpinsiu, kad niekas nekliudytų jo susitikimams.

Jis apsidairo. Jack Soble jį stebi pusiau primerktomis akimis. Gera atrodo George Zlotkovskis tyliai švilpauja. Gražioji Janė patenkinta šypsosi. Myros veidas be išraiškos, kaip griežto tardytojo.

- O ką tamsta tam K sakei? Morrosas stengiasi laimėti laiko.

- Ką aš galėjau jam pasakyti?

- Noriu žinoti, kaip tamsta pagrįdėi savo norą, kad gautum tuos dokumentus, - ji mostelia link abstraktaus paveiklo.

Morrosas žiūri į paveikslą, tartum norėdamas bet kokia kaina išspręsti, ką tas formų ir spalvų mišinys turėtų reikšti.

Pradžioje aš visai nekalbėjau apie dokumentus, - sako jis. - Aš to žmogaus išklausiau. Po kelių susitikimų aš žinojau, kad jis priklauso prie tos grupės atominų mokslininkų, kurie išsigando to, ką sukūrė. Prieš savaitę aš parodžiau sceną, kurioje visa tai buvo pavaizduota. Mes gerėme iki vėlos nakties. Aš apsimėčiau nusigėrusiu. Iš tikrųjų aš pakeliui begales alkoholio.

"Jau vėl giriuosi..." galvoja Morrosas. Mano sena yda. Jis pastebi, kad abu vyrai ir moterys jį stebi nepasitikėjimo pilniais žvilgsniais.

- Taigi, aš pradėjau kalbėti apie ateinančią karą. Aš kaltau K, kad ir jis esąs kaltas dėl atominio karo. Artistė mane parėmė. K paslėpė delnuose savo veidą. Jis buvo per daug išgėręs. Jis pradėjo verkti. Kaip būtų

galima tą nesąmonę sustabdyti, paklausė jis. Tada aš pradėjau veikti. Tik jėgų išlyginimas gali karą sukludinti, aiškinau jam. Kai mes ketvirtą valandą ryto persiskyrėme, aš buvau jį įtikinęs, kad tolimesniam tyrimui tęsimui yra tik vienas pateisinimas: pasidalinti duomenimis su tariamu priešu, t.y., su faktiškai draugiškąja Sovietų Sąjunga. Aš pasisūliau pasirūpinti, kad dokumentai patektų į reikalingas rankas.

Morrosas nusijuokė. - Aš pasiūliau... tai nėra tikslus išsireiškimas. K mane tiesiog maldavo, kad aš perduočiau dokumentus.

Pagaliau Myra paklausė:

- Tamstos žmonos, be abejo, nebuvo drauge, kai tamsta, Morrosai, vaidinai tą teatrą?

- Ne, žinoma, ne!

Staigus klausimas:

- O kur ji buvo?

- Pas savo motiną.

"Ar rusai tikrins mano pasakojimą?" - nervingai klausia savęs Morrosas. Bet nėra laiko galvoti. Pasigirsta naujas Myros klausimas:

- O iš kur tamsta žinai, kad K tamstos neišduos?

Morrosas perbraukia ranka savo plikę:

- Mažoji... Tamsta užmiršai tą artistę, drauge Soble. Jam reikia manęs. O jei aš ką prastarčiau - ji tuoj pat išmestų iš Los Alamos. Ten laikomasi moralės, kaip sakoma.

Po pusės valandos, išeidamas iš buto, Morrosas nesusigauja savo mintyse.

Pasikalbėjimo tarp jo, mokslininko ir artistės, žinoma, niekad nebuvo. Jis pats nebuvo iš anksto pasiruošęs taip tiksliai atpasakoti niekad neįvykusį pasikalbėjimą. Ir jis net nežino, ar gerai melavo. O svarbiausia, jis net nenujaučia, kas yratuose dokumentuose, kuriuos jam perdavė amerikiečių slaptosios tarnybos, ir kurie dabar gulį paveiklo rėmuose, be abejo, neilgam laikui.

Šioje vietoje aš, "senas šnipas", turiu įterpti porą paaiškinamųjų žodžių.

Dokumentai, kuriuos Morrosas perdavė Soble porai, buvo taip vadinamoji "žaidimo medžiaga". Tuo pavadinimu suprantama medžiaga, kurią viena slaptoji tarnyba perduoda kitai, kad pastaroji tikėtų savo agento krupštumu ir apskrūmumu.

"Žaidimo medžiaga" turi išpildyti dvi sąlygas. Ji turi atrodyti įtikima, t.y. turėti tai, ko priešas žvalgyba nori patirti. Tačiau, iš antros pusės, ji neturi būti vertinga. Nes jei ji būtų vertinga, tada visai nereikėtų žaidimo.

Kalbamu atveju sovietų slaptoji tarnyba padarė tiesiog neaprepiamą klaidą, ištiesais metais priiminėdama vis naują "žaidimo medžiagą" ir nepastebėdama, kad toji buvo "žaidimo medžiaga".

Kuo galima tai išaiškinti? Pirmia: slaptosios tarnybos žino, kad jos tegauna tik atskirus paslapties gabalėlius, ir tuos pačius nevienu metu. Kas negali pats statyti namo, tas ir negali nuspręsti, ar gaunamosios plytos bus jam tinkamos.

Antra: tarp slaptųjų žvalgybų

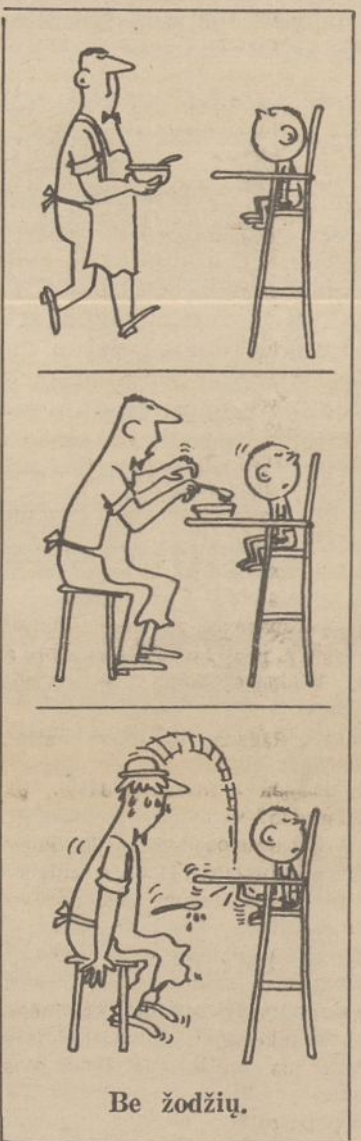
vyksta nuolatinė konkurencija. Kiekviena jų stengiasi pralenkti savo konkurentę, bet, kita vertus, jos taptų nereikalingomis, jei savo priešininkes sunaikintų.

Trečia: slaptosios tarnybos turi savo darbdaviams, t.y. savo valdžioms, įrodyti, kad jos pasiekia laimėjimų. Iki tie rezultatai perversinami, praeina tiek laiko, kad dažnai jie jau lieka bereikšmiai. Bet tas nepakeičia laikinų "laimėjimų" triumfo.

Aš tikiu, dabar suprantama, kodėl Maskva tikėjo Morrosotiekiamos medžiagos tikrumu. Nors, kaip žiūriandien jau žinoma, gudrioji dailininkė "Slang" jau tada sovietinę žvalgybą įspėdino nepasitikėti Morrosu, bet toji nepaisė ir pavedinėjo jam vis naujus uždavinius.

Lygiai juo patenkinti buvo ir Washingtono darbdaviai, kuriems rūpėjo sužinoti kuo daugiau šnipų pavardžių.

(Tęsinys: Šešiasdešimt devintoji kelionė į Maskvą)

ATESTACIJA

Kaltinamasis paklausiamas, ar jis buvęs kada baustas. Jis atsako taip.

- Kada? - klausia teisėjas.

- Prieš dešimtį metų.

- O vėliau ne?

- Ne, pone teisėjau.

- O ką per tą dešimtį metų veikėi?

- Sėdėjau.

SLAPTAS SUSIRAŠINĖJIMAS TARP STALINO, CHURCHILLIO IR ROOSEVELTO

Kad nesusipyktų su Stalinu, Churchillis "užmiršo" Katyno žudynes...

Priešais Downing gatvės 10 numerį 1943 m. balandžio 14 dieną sustojo automobilis. Iš jo išlipo pražilęs generolas Sikorskis, lenkų kariuomenės, kovojančios sąjungininkų eilėse, vyriausias vadovas ir lenkų egzilinės vyriausybės Londone pirmininkas, atvykęs pietauti pas Churchillį.

— Aš turiu įrodymų, — pareiškė jis prie stalo, — kad rusai 1940 metais išžudė 15,000 lenkų, kurie jiems buvo pasidavę, naciams įsiveržus į Lenkiją. Tie belaisviai, laikomi trijose stovyklose prie Smolensko, buvo lenkų elitas: karininkai, universiteto profesoriai, inžinieriai, rašytojai... Jie buvo nužudyti ir užkasti Katyno apylinkės miške. Aš turiu dokumentinių įrodymų, — užtikrino gen. Sikorskis.

— Jei jie mirę, — ramiai atsakė Churchillis, — tai, kad ir kažin ką bedarytumėte, jų nebepriksišite.

Ši istorija Churchillį statė į nepatogią padėtį. Buvo pavojus, kad ji galės sukelti incidentą su Stalinu labai nepatogių momentu. Jis bandė nuraminti Sikorskį. Bet tas jam nesisekė. Londone esą lenkai ieškojo keršto ir spaudai perdavė visas informacijas apie tas žudynes.

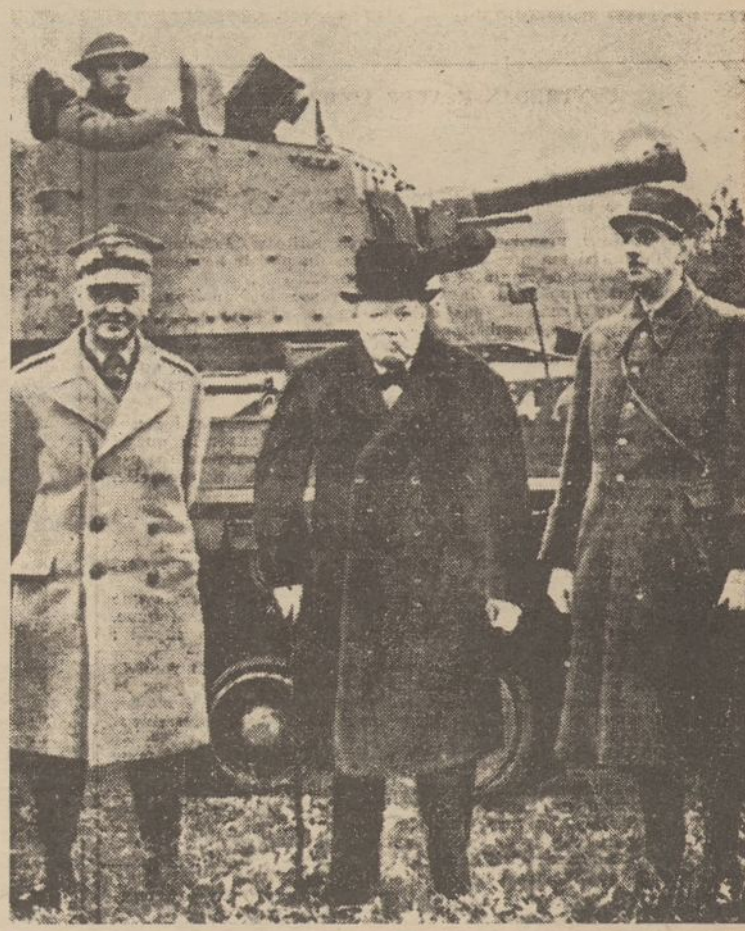
Ekspertų komisija

Balandžio 17 d. lenkų egzilinė vyriausybė paskelbė, jog Tarptautiniame Raudonajame Kryžiuje darysi žygių, kad būtų leista pasiųsti delegaciją į Katyną ištirti žudynes. Raudonasis Kryžius atsakė, kad jis negalės vesti kvotos, jei jos nepaprašys rusai.

Nelaukdami, kol Raudonasis Kryžius pradės tyrimus, vokiečiai sudarė ekspertų komisiją iš įvairių kraštų atstovų ir pradėjo tyrimus. Protokolo duomenys rodė, kad buvo rasta 10,000 lavonų, sumestų į bendras duobes Katyno apylinkėje. Ant tų kapų pasodintų medelių senumas ir rasti prie lavonų dokumentai aiškiai įrodė, kad žudynės buvo įvykdytos rusų.

"Tai biauurs fašistų šmeižtas"

Stalinas nerimavo. Jis žinojo, kad Amerikoje yra daug lenkų, kurie irgi pra-

Vargšas gen. Sikorski (kairėje) neturėjo laimės: jo "draugas" Churchillis (centre) paaukojo sąjungai su sovietais. Tik vienas de Gaulle (dešinėje) iš tos tragedijos išėjo nesusitepęs rankų.

dės bruzdėti. Demokratiją viešojo nuomonė galės būti užliarmuota, ir šis dalykas Rusijai pridarys nemalonumų. Jis tuoj pat parašė Churchillui ir Rooseveltui pasipiktinimo laiškus išdėtydamas, kad patys vokiečiai įvykdė šias žudynes ir dabar bandą apšmeižti rusus.

1943 m. balandžio 21 d. jis iš naujo rašo Churchillui ir Rooseveltui: "...Sikorskio vyriausybė ne tik nepaneigė biauurių fašistų šmeižtų, bet net nerado reikalo mus klausinėti". Ir Stalinas kaltino Sikorskį, kad jis einąs išvien su Hitleriu, šmeiždamas rusus.

Churchillis, kuris savo atsiminimuose vėliau rašo, kad buvęs įtikintas sovietų kaltumu, tačiau tada, po trijų dienų, parašė sovietų diktatoriui šį keistą laišką: "Aišku, mes energingai priešinsimės bet kokiai kvotai, kurią Raudonasis Kryžius norėtų pravesti teritorijoj, kuri yra vokiečių okupuota..."

Kadangi Stalinas savo laiške grasino nutraukti diplomatinis santykius su lenkų vyriausybe Londone.

Churchillis apie Sikorskį taip parašė: "Jei jis pasitrauks, mes galime tikėtis, kad vyriausybės priešaky matysime blogesni."

Bejėgis asmuo...

Dar kitame laiške Stalinui Churchillis pridėjo:

"...Aš studijuojau galiybę, kaip priversti tylėti lenkų spaudą Anglijoje, kuri puola Sovietų vyriausybę..."

Bet Stalinas visvien nutraukė ryšius su Sikorskio vyriausybe. Laiške, kurį jis rašė balandžio 29 d. Rooseveltui, kaltino lenkų vyriausybę, kad ji esanti prohitlerinė. Manevras buvo aiškus: reikia sudrausminti tremty lenkus, kurie jau žinojo, kad Stalinas ruošiasi sudaryti kitą lenkų vyriausybę užsienyje, sau palankią.

Vis dėlto Churchillis darė žygį, kad Londone lenkai nutiltų. Trečiame laiške Stalinui balandžio 30 d. jis rašė:

"Edenas ir aš pats pabrėžėme lenkų vyriausybei, kad ji negali tikėtis atnaujinimo draugiškumo ir darbo santykių su Sovietų Sąjunga, kol skelbs tokius, sovietus įžeidžiančius, kaltinimus..."

Pagaliau įvykiui buvo padarytas galas. Stalinas atsisakė pripažinti Sikorskį:

"Tai bejėgis asmuo", rašė Stalinas, kuris dreba prieš savo prohitlerinę vyriausybę. Jis negali turėti jokios vilties grįžti į Lenkiją ir užimti vietą reguliarioje vyriausybėje".

Gegužės 4 d. Stalinas Churchillui pacitavo Ede-
ną:

"...Edenas grįžęs iš Amerikos pasakė, kad Rooseveltas šalininkai įsitikinę, jog dabartinė lenkų vyriausybė Londone negali turėti jokios vilties, sugrįžus Lenkijon, būti valdžioje. Man atrodo, kad amerikiečiai yra arčiau tiesos".

Popierinis karstas

Ir taip gen. Sikorski buvo palaidotas popieriniame karste. Tai buvo vienintelis, kurį jis gavo. Nes po kelių savaičių nuo šio susirašinėjimo, jis tragiškai žuvo lėktuvo katastrofoje netoli Gibraltaro...

Kitame numeryje: Churchillis Rooseveltui: "Aš nieko neslepiu nuo jūsų..."

Lietuvos valstybinis styginis kvartetas Budapešto tarptautiniame konkurse, skirtame kompozitoriaus Haydeno 150 mirties sukakčiai paminėti, laimėjo antrąją vietą. Konkurse kvartetas išpildė: Haydeno kvartetą G-moll, Šostakovičiaus kvartetą Nr. 1 ir vengrų kompozitoriaus Bela Bartoko prieš 20 metų parašytą Kvartetą Nr. 6. Nuotraukoje - kvarteto dalyviai: Eugenijus Paulauskas, Kornelija Kalinauskaitė, Mykolas Senderovas ir Jurgis Fledžinskas.

KARAS RADIO BANGOMIS...

Sovietai turi 2,600 radio trukdomųjų stočių

Į storą sovietų sulaužytų tarptautinių susitarimų rinkinį įeina ir pažeidimas tarptautinės radijo transliacijos sutarties, kurią Kremlius pasirašė 1947 metais. Šia sutartimi partneriai įsipareigoja vengti sąmoningo radijo transliacijų trukdymo.

Vos tik spėjusi sutartį pasirašyti, Sovietija pradėjo statyti trukdomuosius siųstuvus, kurių vienintelis tikslas yra žodinė ir muzikinė programa iš Vakarų užmušti ausis kurtinančiu traukėjimu ir žviegimu. Sovietijos pavyzdžiu 1949 metais trukdomieji siųstuvai pradėti statyti ir visose "liaudies demokratijose". Pastaruoju metu jie statyti ir raudonojoje Kinijoje.

Šių "šaltojo karo patrankų" centras yra Sibire, o jų jėga ir tinklas yra tiesiog neįsivaizduojamo masto. 1959 metais, atsargiai

Jungt. Tautų skaičiavimais, komunistinio bloko trukdomųjų stočių tinklas siekė 2,600 siųstuvų. Tai didžiausioji radijo sistema žemės rutulyje, nes tokio skaičiaus tikrųjų transliacijų siųstuvų toli gražu neturima visame pasaulyje. Išlaidos tiems trukdomiesiems siųstuvams įrengti siekia 250 mil. dolerių, ir kasmet jų veikimui išleidžiama apie 100 mil. dolerių.

Sisteminiais trukdymais sovietai nori pirmoje eilėje savo pavertiesiems gyventojams neleisti išgirsti Amerikos Balso — kuris Rytų bloke paprastai vadinamas "Balsu" — ir Laisvosios Europos Radijo, kurie pastaruoju metu į Rytinės Europos kraštus perduoda daugumą programų (viso 1026 val. per savaitę). Toliau trukdomos trumpo-
sios BBC (Londono), Paryžiaus ir Romos siųstuvų

transliacijos. Šitas priešpuolis (šūkiu "triukšmas — paprasčiausias kontra-argumentas") kaštuoja beveik tiek pat, kiek visa amerikiečių propaganda visame pasaulyje.

Dar didesnes sumas Kremlius išleidžia savai propagandai laisvajame pasaulyje (skaičiuojama 750 mil. dol. per metus). Dabar ruošiamasi tą propagandą ypač sustiprinti Vakarų Vokietijoje ir Artimuosiuose Rytuose. Vien Maskvos radijas numato transliacijas Vak. Vokietijai — ligšiol po 45 val. per savaitę — padidinti dar 15 savaitinių valandų. Arabams net nemo-kamai dalinami maži priimtuvėliai, kuriais tegalima girdėti vien Maskvos stotį.

Ateity Maskva numato į propagandinį eterio karą smarkiai įkinkyti ir savuo-

(Nukelta į 6 psl.)

Santariečių gyvenime

R. Mieželis

Nušluostė ne vieną prakaito lašą, bet išėjo į gerą

Lietuvių Studentų Santaros šeštojo suvažiavimo, įvykusio rugsėjo 11 - 13 d. Tabor Farmoje, dalyviai.

Kursų vadovės Vandos Gegevičiūtės ir jos pagalbininko Gabrieliaus Gedvilo pastangomis surengti tokius kursus, kurie būtų įdomūs ir duotų progos atskirti dalyviams pasireikšti, tikrai nenuėjo veltui. Kada kiekvienas kursantas turėjo pasakyti trumpą kalbėlę savo grupės dalyviams, nevienas kolega, o ypačiai kolegė, nušluostė ne vieną prakaito lašą, kol išdrįso viešai pirmą kartą prabilti prieš publiką. Bet, vienos kolegės žodžiais tariant, visi šie, kartais nelabai malonūs, uždaviniai "išėjo visiems į gerą". Kad ir ta kolegė, daugiausia bijojusi, išgirdusi savo balsą, kartojant juosteles įrašytas kalbas, buvo maloniai nustebinta, "kad ir ji jau netaip blogai kalbėjusi".

Kursantai pradėjo į Tabor Farmą rinktis jau pirmadienio vakare, nors kursai turėjo prasidėti tik antradienį iš ryto. Iki vėlyvos nakties susirinko atstovai iš Chicago, Detroito, Baltimorės, New Yorko bei Philadelphijos. Pirmasis vakaras buvo praleistas ilgai, ilgai dainuojant, Kęstučiui Pauliui priitariani akordeonu. Dainuojama buvo taip graudžiai ir gražiai, kad net kaimynų šunelis, išdrūkęs iš savo būdos, atbėgo pasiklausti.

Antradienį iš ryto prasidėjo jau patys kursai. Trumpas kursų vadovės atidomasis žodis, ir pirmąją paskaitą, arba gal geriau pasakius pašnekesį, pravedė Vytautas Kavolis apie dabartines jaunimo problemas. Buvo išsiaiškinta, jog šios kartos jaunimas daugiausia ieško intymumo. Jam ne tiek svarbi ekonominė gerovė ar garbė, kiek susirasti sau intymią atmosferą, kurioje jį galėtų pabendrauti su kitais.

Popietinėje sesijoje Algimantas Kėželis išryškino "Mūsų kartos diagnozę". Jo žodžiais, mūsų aplinkybėmis mums daugiau nieko nelieka, kaip tik palaikyti, vartojant jo terminą, sintetinę lietuvių. Po šio griežto ir gana liūdnai nutekiančio pašnekesio kilo karštos diskusijos. Nevisi norėjo sutikti su taip pesimiškai skambančiomis mintimis. Per diskusijas nelabai sekėsi vieniems įtikinti kitus, bet kas norėjo, galėjo išlieti savo jausmus šiuo mums visiems svarbiu klausimu.

Tuo po šios paskaitos sekė diskusijos "Organizaciniai tipai", dalyvaujant Liudui Šmulskičiui ir Kęstučiui Pauliui, moderuojant Algimantui Kėželiui. Diskusijose buvo prieita išvados, kad organizacijoms būdingi tipai egzistuoja, bet jie daugiau susiformuoja, jau individui įstojus į organizaciją.

Tą patį vakarą, jau sutemus, buvo skaitoma pasaulinio masto poetų kūryba, išversta į lietuvių kalbą poeto Henriko Nagio. Eilėraščius perdavė Liucija Mingėlaitė, Gabrielius Gedvila, Mirga Vičiulytė ir Liudas Šmulskys. Po literatūrinės valandėlės kursantai dar ilgai linksminosi, šokdami, dainuodami ir "apiplėsdami" pono Bachu virtuvę.

Trečiadienio rytą filisteriai ir studentai, susiskirstę į atskiras grupes, svarstė svarbius klausimus, liečiančius Santaros įkūrimą, jos vietą mūsų visuomenėje ir panašiai. Įdomu pastebėti, kad abi grupės, dirbdamos atskirai, priėjo labai panašių atsakymų į klausimus, liečiančius Santaros veikimą. Tai buvo aiškiai matyti, kad abi grupės susijė ir palygino atskirai padarytus nutarimus. Popietinėje

programos dalyje sekė A. Kėželio pašnekesys apie efektyvų kalbėjimą ir rašymą.

Vakare studentai suruošė "pavyzdinį" skyriaus susirinkimą. Pagrindinę susirinkimo dalį sudarė Domininko Nargelės paskaita apie Spinozą. Nors ir nevisi suprato gana sunkią paskaitą, bet kol. Nargelė daugelį klausytojų vien tik savo entuziazmu privertė susikaupti ir bandyti bent šiek tiek susigaudyti Spinozės ir bendrai filosofijos pasaulyje. Linksmojoje dalyje E. Kėželinė perskaitė komišką eilėraštį, o mergaičių oktetas sudainavo keletą dainelių.

Po susirinkimo linksmoji dalis vėl užsitęsė iki vėlyvo laiko. Taigi, galima pilnai numanyti, kad kursantai kiekvieną rytą kėlėsi, vis labiau ir labiau nemigo kankinami. Negalima užmiršti kas priešakyje dar suvažiavimas, kurio metu bus dar mažiau progų išsimiegoti. Bet ką reikią jauniems studentams savaitė nemigo... Juk egzaminų metu visi yra pripratę prie nemigo naktų.

Ketvirtadienį priešpieit Horstas Žibas bandė apsimiegojusiems kursantams įkalėti į galvas 18 įstatymų, kuriuos organizacijoms vienetais vadovaujant turėtų sekti. Atrodo, kad jam tas neblogai pasisekė, nes net suvažiavimo metu buvo minimi Žibo įstatymai, kada bent kas drįsdavo vieną iš jų sulaužyti. Ketvirtadienį popiet, kaip jau buvo minėta, visi kursantai gavo progos atskirai pakalbėti. Po šių prakalbėlių sekė visų kursų kritika. Visi dalyviai turėjo progos išreikšti savo nuomonę. Šis pasisakymų buvo galima spręsti, kad kursantai buvo patenkinti kursų programa. Šis teigiamas kursų rengėjų pastangų įvertinimas buvo jiems geriausia padeka už pastangas, kursus organizuojant ir sudarant jų programą.

Liudas Šm.

* Šių metų spalio mėnesį suėjo dvidešimt metų nuo sovietų įguly įvedimo į Lietuvą. Laikydama, jog nuo tos minutės Lietuvių tauta išėjo į kovą dėl savo laisvės, Lietuvių Studentų Santara savo veiklos ateinančius metus skelbia Laisvės Kovos Dvidešimtmečio Metais. Jų tikslas - sunkus, bet būtinas - išstudijuoti ir įvertinti ligšiolinę kovą už laisvę, jos atsiėmimus, ir nepasisekimus, giliau įsisąmoninti esamas sąlygas ir ieškoti tos kovos tęsimą geriausiai galinamųjų metodų. Tikimasi, kad

šalia santariečių ir platesnė visuomenė įsijungs į Laisvės Kovos Dvidešimtmečio pravedimą.

* Lietuviškojo kultūrinio gyvenimo horizontą netolimoje ateityje praskaidrins jaunosios kartos žurnalas "Metmenys", eisiąs knygos pavidale. Žurnalo redagavimo ir bendradarbiavimo darban buriasi kūrybingieji mūsų jaunosios kartos rašytojai, kultūrininkai, politikai ir visuomenininkai. Tikimės artimu laiku galėsia skaitytojus smulkiau supažindinti su šiuo dideliu užsiėmimu.

* Dailininko Albino Elksaus darbų parodą ruošia Sambūris "Šviesa" Čiurlionio Galerijoje, Chicagoje, nuo gruodžio 5 iki 13 d. Šių metų pradžioje sekmingai praėjusią dail. Elksaus kūrinių parodą buvo suruošęs Bostono Santaros skyrius.

* Santaros - Šviesos Federacijos rytinių pakraščių suvažiavimas įvyko rugpjūčio 28-30 d.d. Port Jarvis, N.Y. Santaros Garbės Filisteris Vincas Trumpa skaitė paskaitą apie dabartines literatūros ir meno problemas Lietuvoje. Rašytojas Jonas Mekas perdavė savo naujausius eilėraščius ir prozos fragmentus. Žurnalistas Almus Šalčius pravedė diskusijas apie esamus ir galimus kultūrinės veiklos santykius tarp išeivių ir Lietuvos lietuvių. Buvo neapleistas ir sportas, pradedant tinklinio rungtynes ir irklavimo lenktynes. Stovyklautojus humoristiškai pakeideno J. Jacynos išleistas "vizijos be televizijos". Stovyklai vadovavo Anatolijus Butas.

* Chicago santariečių literatūros sekcijos susirinkime apysaką "Ketvirtadienis - biuri diena" skaitė Kazys Alminas, su šia apysaka tapęs nauju proletarinės novelės atstovu lietuvių literatūroje. Bernardas Prapulis perskaitė savo eilėraščius "Šventas Pranciškus" ir "Rauda". Šis jauniausias lietuvių literatų kartos kūrinių buvo plačiau padiskutuoti. Zina Katališkienė po to nagrinėjo naująją vokiečių literatūrą. Supažindinimas su pokario literatūra buvo ypačiai gerai paruoštas ir su teikė išsamų vaizdą.

Pokario literatūrai būdingi bruožai yra užsidedęs ieškojimas savęs ir to, kas žmogui užslėpta, atsisakymas lengvumo ir išjungimas politinių bei religinių momentų. Tiek proza, tiek ir poezija yra komplikuota, galvojančio žmogaus literatūra. Įdomu pastebėti, kad jaunieji vokiečių literatai savo pranašais

yra pasirinkę ne senuosius Vokietijos rašytojus, kurie nacių režimo metu gyveno egzilyje, bet tuos, kurie gyveno jų tarpe, nerašydami arba dėdami savo kūrybą į stalčius.

Dr. H. Nagys santariečių suvažiavime kalbėjo apie literatūrinio kūrinio pajutimą ir suvokimą.

LAISVUOSE KRAŠTUOSE 500 LIETUVIŲ GYDYTOJŲ, O LIETUVOJ IŠ VISO 4000 Iš pranešimo lietuvių gydytojų suvažiavime

Išvados

1. Rusų genocidinė politika okupuotoj Lietuvoj, kurios tikslas sunaikinti arba išblaškyti mūsų tautą, turi skatinti mus dirbti ne tik Lietuvos išvadavimui, bet ir giliau pažvelgti į lietuvių bėsis išlaikymo problemą išeivijoj, ypač didžiausioj Amerikos kolonijoj. Dėmesio centre turi būti mūsų jaunimas, tiek čia atvykęs, tiek čia gimęs.

Tame lietuvių gelbėjimo darbe turėtų dalyvauti visos organizacijos, neišskiriant ir A. L. G. Sąjungos, glaudžiai bendradarbiaujant su A. L. Bendruomene, steigiant lietuvių bėsis kursų ir mokyklų, skatinant kūrinių grynai lietuviškų šeimų, apsigyvenant, kur yra didesnis lietuvių kolonijos ir kt.

2. Amerikoj (J. V. ir Kanadoj) yra virš 450 lietuvių gydytojų, bet iš jų tik apie pusė (231) priklauso Liet. Gyd. Sąjungai. Per vietines gydytojų draugijas ir steigiant naujus skyrius, A. L. G. S-ga turi stengtis pritraukti daugiau narių, su-registruot ir tuos, kurie dar nestoją į Sąjungą. Taip pat kituose pasaulio kraštuose (P. Amerikoj, Australijoj,

DR. V. TERCIJONAS

V. Europoj) neskaitlingus lietuvių gydytojus (viso apie 50) reikėtų suregistruot ir apjungt į vietines draugijas.

Palyginimui reikia priminti, kad dabartinėj Lietuvoj yra apie 4,000 gydytojų, bet kiek lietuvių, o kiek rusų ir kitataučių, žinių neturima.

3. Atsižvelgiant, palyginant į nedidelį Amerikos lietuvių gydytojų skaičių, L. G. Sąjunga turėtų raginti ir remti šio krašto lietuvių jaunimą, kad jis daugiau eitų medicinos mokslą ir rinktųsi gydytojo profesiją.

4. Sumanymas leisti neperiodinį medicinos žurnalą, metraštį ar biuletinį, dar nėra pradėtas vykdyti. Pradžiai atskira knyga reiktų išleisti A. L. gydytojų pirmo ir antro suvažiavimo darbus nors 1960 m. Ta knyga atstotų gydytojų metraštį, jeigu joje būtų įdėta kronika ir žinios apie Amerikos, Lietuvos ir kitų pasaulio kraštų gydytojus, gyvus ir mirusius, jų skaičiai ir sąrašai.

5. 1961 m. sueina 100 metų nuo Dr. Jono Šliupo gimimo. Tai buvo vienas iš

aktyviausių Amerikos lietuvių gydytojų, nors kartais kontraversinė asmenybė. Ir tų sukaktuvių proga turėtų būti išleista jo plati biografija.

Dr. J. Šliupo žymiausi darbo metai prabėgo Amerikoj. Šio krašto lietuvių gydytojai ir kiti veikėjai, kurie jį pamena, atliktų dėkingą darbą, parašydami ir išleisdami kolektyvinę jo biografiją. Vaclovas Biržiška buvo numatęs paruošti J. Šliupo biografiją, bet mirė to darbo nebaigęs. Kiek spėjo parašyti, tikrų žinių neturiu. Praėjo apie 15 metų nuo J. Šliupo mirties ir iki šiol neturim jo gyvenimo ir darbų pilno aprašymo. Laikas paskubinti, kad Šliupo nepamirštume.

Pastaba. Iš diskusijų, kilusių po pranešimo paaiškinimo, kad prie Naujienų yra sudarytas komitetas Šliupo biografijai leisti, kuris turi medžiagos ir lėšų, bet nėra kam tą darbą stumti pirmyn, t. y. rašyti ir leisti knygą.

6. 1962 m. sueina 50 metų nuo A. L. Daktarų Draugijos įsteigimo, kuri laikui bėgant persiorganizavo į Gydytojų Sąjungą. 50 metų sukakties proga reiktų išleisti tos draugijos istoriją. Tą sumanymą pradėti vykdyti dabar, išrenkant redakcinę kolegiją. Fraternitas Lituanica, nors ne tokia skaitlinga, savo korporacijos 50 metų sukakčiai išleido stambų ir pasigėrėtiną veikalą. Fraternitietų pavyzdys turėtų skatinti ir A. L. G. Sąjungą pasitempti ir tinkamu leidiniu atžymėti savo sukaktį.

Noriu paminėti, kad šiais 1959 metais savo iniciatyva ir lėšomis leidžiu mano parašytą knygą apie prof. Dr. Praną Gudavičių, kuris buvo vienas iš žymiausių Lietuvos gydytojų praktikų ir sykiu medicinos profesorius Lietuvos universitete. Jis buvo N. Y. L. Gyd. Dr. jos garbės narys. Knyga turi apie 150 psl., su iliustracijomis, kainą \$1.50. Noriu ją išsiuntinėti visiems gydytojams, todėl prašau gerbiamų kolegų neatsisakyti priimti, kam ji bus prisiųsta.

7. A. L. G. Sąjunga turėtų paskirti premiją, jei kas parašys knygą tema: "Lietuvių bėsis nykimo priežastys Amerikoje ir kokių priemonių reikia imtis kovoj su greitu masiniu nutautėjimu". Kodėl lietuvių šiam krašte neišgyvena daugiau vienos kartos, čia gimusi pirmoji karta lengvai asimiliuojasi ir nutautėja.

(Nukelta į 7 psl.)

Karas radijo...

(Atkelta iš 5 psl.)

sus satelitus. Pankovas (Rytų Vokietijos "vyriausybės" būstinė) gavo įsakymą atstatyti per karą raudonosios armijos sugriautą Naueno siųstuvą ir televizijos siųstuvą taip sustiprinti, kad jis galėtų siekti Ruhro sritį. Bavariją ir pietinę Vokietiją pagal Maskvos įsakymą turi "aprūpinti" Čekoslovakija, kuriai duotas įsakymas pastatyti 12 televizijos stočių.

Tuo pat metu Maskva vis tebeplečia traukdamųjų stočių tinklą, kad savo pavaldinius galutinai uždarius nuo Vakarų. Tačiau, kaip iš pabėgėlių pranešimų aiškėja, sovietams nesiseka tiesos žodžio sustabdyti, ir jis pasiekia ausis tų, kuriems jis yra skirtas.

Bet dabar atsakykite jį, dar viena generacija jaunesni - už mus: kuo jūs norite ir kuo galite būti? Atsakykite, nes partizanų krauju ir tautos skausmais permirkusi Lietuvos žemė jūsų klausia. Nemanykite, kad jūs nuo jos ausų pabėgote. Nesiteisinkite, kad ją nutolę, jūs nebeturite pareigos ją pažinti ir kad jūsų "graužas ir skausmas rytojais" svajonės jos nebeliečia.

Kai grįšite iš sporto aikščių, fabriklų, mokyklų auditorijų, šokių salių ar kavinių, atsisėskite į kėdę, prigesinkite valandėlę televiziją ir paskaitykite šį užklausimą vieną, du, geriausia tris kartus. Jei jūs ir tada neįsigrįsite, kad Lietuvos žemė tebėra jūsų atsakymo - tai tuomet labanakt!

CLEVELANDE IR APYLINKĖSE

• G. ir Ant. Diržiai, neseniai iš Venezuelos atvykę į JAV ir apsistoję New York'e pas V. Alksninius, savaitę laiko viešėjo Clevelande. Čia buvo atvykę padėkoti sponsoriams H. ir P. Žiūriams, aplankyti artimųsčius — Gaidžiūnus, Smetonus, Čiuberkius, Rinkus, Kudukį ir kt. Ta proga aplankė Dirvą, lietuvių kultūrinį darželį, a. a. prezidento A. Smetonos kapą.

Tautinės Sąjungos skyriaus narių susirinkimas įvyks spalio 25 d., 11 val. 15 min. (tuoj po pamaldų) Dirvos patalpose.

Darbu tvarkoje: valdybos ir kontrolės komisijos pranešimai, naujos valdybos ir kontrolės komisijos rinkimai, kiti reikalai.

Narių dalyvavimas būtinas.

* Kvietimų į muz. A. Mikulskio auksinės sukakties pobūdį spalio 24 d. (šeštadienį) 7 val. vak. Čiurlionio namuose, 10908 Magnolia Dr., dar galima gauti Dirvoje, pas komiteto išdininą Justina Miščiką (tel. MU 1-8966) ir pas kitus komiteto narius. Pageidaujama kvietimais apsirūpinti iš anksto.

Į iškilmės laukiame svečių ir iš kitų kolonijų. Yra pakviestas ir Amerikos Balso atstovas. Iškilmėse numatyta meninė programa, trumpos kalbos ir puikios vaišės.

• Prano Aleknos įsikūrimą šiame krašte aprašė Plain Dealer, minėdamas 11 metų sukaktį nuo pirmojo tremtinių transporto atvykimo. Straipsnyje paminima, kad P. Alekna netik neteko savo ūkio Lietuvoje, bet jo šeimos dalis, jam atvykus Amerikon, buvo de-

portuota Sibiran. Laikraščio reporteriui rodydamas savo žmonos irdukters nuotraukas, Alekna pasakė: "Mano žmona buvo 45 metų, kai ji buvo gražinta (po 7 metų) iš Sibiro. Pažiūrėk... ji atrodo, kaip 80 metų." Straipsnis iliustruotas P. Aleknos ir pirmojo DP kontingento, pasiruošusio išvykti iš Muencheho, nuotraukomis.

* Mike Drosutis aktyvus vyresniosios kartos veikėjas, daugelio organizacijų narys, staiga mirė darbo metu spalio 16 d. Pašarvotas Jakubauskų laidotuvių namuose - E. 185 St. Laidojamas iš Naujosios Parapijos bažnyčios spalio 21 d. - trečią dieną.

P a d ė k a

Mūsų brangiam a. a. Robertui Juknaičiui mirus, reiškiamo nuosirdžią padėką kun. K. Širvaičiui už atlaikytas gedulingas pamaldas, pamokslą ir palydėjimą į amžino poilsio vietą.

Visiems prisitūsiems s gėles, aukojusiems šv. mišioms už jo sielą, karstą nešusiems. Pareiškusiems užuojautas per spaudą, laiškus ir žodžiu. Ačiū už padarytas nuotraukas. Taip pat ačiū visiems, kurie palydėjo į amžino poilsio vietą.

Nuliūdusi

žmona ir giminės

Reikalinga moteris valytoja

6 naktys. Žinoma automobilų agentūra. Kreiptis Miss Matus — 2223 Superior Ave. tarp 2 p. m. iki 4 p. m.

PARDUODAMI NAMAI

E. 73 vietovė. Gražiai išlaikytas 8 kamb., vienos šeimos. Tikrai vertas \$12,900.

E. 174 vietovė. 5 kamb. vienos šeimos. Labai švarus. 2 mašinų garažas. Tikrai \$13,500.

Euclide mūrinis namas. 4½ kamb. Priestatas, garažas. \$16,900.

Mūrinis 6 butų namas. Lake Shore ir Grovewood vietovė. Įkainuotas pardavimui.

Mūrinis namas Euclide. Taip kaip naujas. Būtinai reikia pamatyti.

FRANCIS POTOCAR REALTY

963 E. 185 St. IV 1-3960

NAMAS NETOLI N. PARAPIJOS

Į šiaurę nuo Blvd. mūrinis ir medinis namas. 8 metų. 6 kamb. Colonial stiliaus. Kilimai. Kambarys rūsyje. Netoli Naujosios parapijos bažnyčios. Kaina — \$23,000.

De Vann Real Estate

535 E. 185 St. KE 1-2227 (80)

J. S. AUTO SERVICE

Sav. J. Švarcas Cleveland

1254 Addison Road Tel. HE 1-6352

Atidara nuo ryto 8 iki 7 v. v.

AUTOMAŠINŲ TAISYMAS

Mašinų viršaus taisymas ir dažymas: motorų, stabdžių patikrinimas ir taisymas, greičio dėžės ir kt. mašinų dalių įdėjimas.

Parduodami amžini akumuliatoriai.

24 hours towing. Dienos tel.: HE 1-6352. Nakties tel.: LI 1-4611.

Neseniai iš Venezuelos į JAV persikėlė G. ir Ant. Diržiai. Praėjusią savaitę jie lankėsi Clevelande. Nuotraukoje svečiai pas p. Žiūrius, išdavusius reikalingus atvykimo dokumentus. Iš kairės: G. Diržienė, H. Žiūrienė, P. Žiūrys ir Ant. Diržys.

PADĖKA

Negailestingai mirčiai atėjus iš mūsų tarpo mūsų brangiausią Vyra, Tėvą, Uošvį ir Senelį, velionį prof. Jurgį Čiurlį, tebūnie mums leista šiuo pareikšti savo gilią padėką visiems, kurie bet kuriuo būdu suteikė Jampaskutinį pagarbos ženklą.

Dėkojame Jo gausiam būriui buvusių bendradarbių, kolegų, studentų bei draugų, kurie lankė Jo karstą ir papuošė jį gėlėmis. Čia ypatingai dėkojame tarpsiems jautriai atsivėikimo žodį: prof. Steponui Kairiui, Gen. konsului Jonui Budriui, konsului Vytautui Stašinskiui, inž. Antanui Novickui, Dr. Vaclovui Paprockui, inž. Jurgiui Jankauskui ir inž. Jonui Matyckui. Didelė padėka visiems atlydėjusiems Jį į paskutinę kelionę ir dalyvavusiems laidotuviuose, o laidotuvių direktoriui Juozui Garšvai už jo taip jautrų patarnavimą.

Tebūnie mus leista padėkoti asmenims ir organizacijoms, kurie Velionies atminimui paskyrė sumas pinigų lietuviškos mokykloms sušelpiti. Dėkojame ir lietuviškai spaudai bei jos bendradarbiams už nekrologus ir užuojautas. Dėkojame visiems draugams ir pažįstamiems, kurie mums, likusiems Velionies šeimos nariams, parodė užuojautą mūsų gilaus skausmo valandoje.

Elena Čiurlienė

Simučių ir Barnetų šeimos

MILIJONAI KREMLIAUS PROPAGANDAI REMTI

Savo siuntiniais giminėms sovietų pavergtuose kraštuose ir pačioje Rusijoje mes sudėdam milijonus dolerių, kuriais finansuojama komunistinė veikla laisvuose kraštuose.

Šitą paskelbė Kongreso prieš amerikiečių veiklos tyrimo komisijos pirmininkas, Pensilvanijos atstovas Francis E. Walter, vienas atkakliausių komunistų ir jų veiklos prieš Atstovų Rūmuose.

Jau kelie metai kai Sovietai įsileidžia siuntinius tik su naujomis prekėmis. Tas prekes apdėjo aukštais muitais. Atstovas Walter skelbia, kad pastarųjų kelių metų bėgyje sovietai iš amerikiečių surinko 15 milijonų dolerių muitais. Ir ta suma neva už privilegiją siųsti pagalbą savo giminėms.

Komunistinė Lenkija, kur taip pat labai daug siunčiama pagalbos giminėms, 1954-58 metais už siuntinius surinko 29 milijonų dolerių muitų. Milijonai dolerių surenkami už siuntinius į Vengriją ir Čekoslovakiją.

Tais milijonais, atstovas Walter oficialiai komisijos vardu skelbia, finansuojama laisvuose, dar nepavergtuose kraštuose, komunistų veikla.

* Sovietijos vyriausybė viešai pripažino kasdienio vartojimo prekių trūkumą ir menką kokybę, pridedama jų per ateinančius trejus metus gaminti daugiau ir geresnių.

* Šių metų Nobelio premija už nuopelnus medicinos srityje suteikta amerikiečiui: prof. S. Ochoa iš New Yorko universiteto ir prof. A. Kornberg iš Stanfordo universiteto.

Viltis ir viltininkai ...

(Atkelta iš 2 psl.)

ar sugudėjusias parapijas, mūsų bažnyčioje buvo dažnas reiškinys.

Čia Viltis yra kovojusi su lenkininkais nepalenkiamu griežtumu ir be atvangos. Net buvo įvestas atskiras nuolatinis skyrius - "Lietuvių padėjimas Vilniaus vyskupijoje".

Nuolatinė kova su Vilniaus Vyskupijos kurija ir atskirais kunigais - lenkininkais nedavė ramybės lenkamams. Juk reikia prisiminti, kad Viltis ėjo tris kartus per savaitę ir pasiekdavo kelis tūkstančius skaitytojų jų tarpe per 700 kunigų.

Visa tai labai trukdė lenkų planus. Todėl lenkininkai labai nemėgo Vilties ir stengėsi visokiais būdais pakenkti. Gi ypač jiems buvo nemalonius redakcijos narys kun. J. Tumas.

Vilniaus vyskupijos administratorius kun. Michalkevičius reikalavo iš J. Tumo, kad jis nedėtų jokių žinių iš Vilniaus vyskupijos, kad nemažintų jo autoritetą, nekritikuotų jo įsakymų, bet tas žinias siųstų jam. J. Tumas nesutiko su vyskupijos valdytojo Michalkevičiaus reikalavimais. Tada lenkai ėmė J. Tumą visaip šmeižti ir terorizuoti. J. Tumas apskūstas dvasinei vyrsnybei, ir Michalkevičius pareikalavo vyskupą Gasparą Cirtautą, kad jis atšauktų Tumą savo vyskupijon.

Kurį laiką vysk. Cirtautas dėsė, bet pagaliau nusileido spaudžiamas ir J. Tumą išskėlė Laižuvon, į patį Latvijos pasienį, toli nuo Vilniaus.

Su pirmuoju 1911 metų Vilties numeriu J. Tumas atsivėikino. Savo straipsnyje "Sudiev sakymas" rašo: "Palieku Vilties redakciją, jėgos priverstas. Tačiau niekam nepalieku vilties, kad manęs netekus neteks ir žinių, ką ir kaip daro Lietuvos

lenkintojai Vilniaus gubernijoje... Jėga pašalinamojo vietonstos kitas ir trečias, taip pat giliai persiėmęs tautine idėja. Ir kels ją ir puoselės, kol lietuviai savo tėvynėje netaps pilni šeimnininkai, laisvi nuo visokių nušalininių apinasrių".

Išskėlus J. Tumą Laižuvon, jo pavaduoti atvyko kun. Fabijonas Kemėžis, o jam išvykus Skotijon, kun. J. Dobužis - Dobužinskis. Kova su lenkintojais ir toliau tebebuvo tęsiama. Beveik visas A. Smetonos raštų IV tomas užima jo tik tuo reikalu parašytus straipsnius. O kur dar gi J. Tumo, F. Kemšio ir daugelio kitų straipsniai. Žodžiu, čia Vilties atliktas darbas yra vienas iš pačių didžiųjų, kovojant dėl lietuvių teisių bažnyčiose ir atliekuvinant Lietuvos Rytus.

(Bus daugiau)

Atėjo laikas eiti į pensiją

Ateina laikas pasakyti sau pačiam, kad jau gana geras biznis ir vedamas be sunkumų, bet kai žmogui priartėja tam tikras amžius, reikia atsivėikinti nors ir su geriausiais dalykais.

PARDUODU TABOR FARM VASARVIETĖ

Tabor Farm, Sodus, Mich., vasarvietė yra 100 mylių nuo Chicago, Ill., ir 10 mylių nuo Benton Harbor, Mich.

Pagrindiniam įmokėjimui reikia įnešti \$125,000.00. Likusiai sumai labai lengvos išmokėjimo sąlygos.

Susidomėjusiems prisiųsiu reikalingas informacijas ir literatūrą.

JUOZAS BACHUNAS, Sav. SODUS, MICHIGAN (87)

I. J. SAMAS JEWELER

Šveicariški ir geriausi Amerikos laikrodžiai. Laikrodžių taisymas. Brangenybės. Didelis įvairių dovanų pasirinkimas

7007 SUPERIOR AVE Greta Ezella Theatre
Tel. EX 1-3969 Bute: WA 1-2354

EAST CLEVELAND - EUCLID & SUPERIOR AVE.

SAVINGS EARN

4%

ACCOUNTS INSURED TO \$10,000

OPEN EVERY SATURDAY UNTIL NOON

SUPERIOR SAVINGS

HOME AND REMODELING LOANS

CORNER 68TH - SUPERIOR AVENUE

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai 35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763

936 East 185 St.
KE 1-7770

DETROIT

NAUJO KLEBONO ĮVESDINIMAS IR "AMERIKA PIRTYJE" MINĖJIMAS

Detroite šv. Antano parapijos klebonu spalio 4 d. buvo įvesdintas kun. J. Vlado Stanevičius, bet ne Stankevičius kaip anksčiau buvo parašyta. Įvesdinimo metu bažnyčia buvo sausakimšai užpildyta.

Naujasis klebonas yra energingas ir labai jautriai reaguoja į lietuviškus reikalus. Lietuvių Bendruomenė turės rimtą rėmstį lietuvių palaikyti. Detroitiečiai linki gražios ateities jo darbuose.

ALB Detroito apylinkės valdyba ruošia Naujųjų metų bendrą sutikimą Italų salėje, 5101 Oakman Blvd. Valdyba pasisakė, kad Naujųjų metų sutikimas būtų prieinamas visiems, ypač studentijai. Todėl jiems kaina sumažinta beveik per pus. Pageidautina rezervuoti vietas iš anksto. Stalai po 10 žmonių.

Naujųjų metų sutikimas bus uždaras. Vietų pasirinkimą ir įmokėjimą galima atlikti "Neringos" ir "Gaiivos" krautuvėse bei pas išd. K. Veikutį, tel. WA 4-6469.

Spalio 11 d. Tarptautiniame Institute Lietuvių kultūros klubas buvo suruošęs lietuviškojo teatro 60 metų sukakties minėjimą. V. Alantas savo paskaitoje supažindino su "Amerika Pirtyje" vaidinimu, kuris buvo suvaidintas 1899 metais Palangoje. Esą, Palanga buvusi pasirinkta todėl, kad ji priklausiusi Kuršių gubernijai, kurioje lengviau būtų leidimą gauti vaidinimams. Taip pat apibūdino "Amerika Pirtyje" autorių Vilkutaitį-Keturakį bei režisore ir aktorę Venslauskienę-Jakševičiūtę. Jų atminimas buvo pagerbtas atsiostojimu ir minutės susikaukimu.

V. Alantas, kalbėdamas apie teatrą apskritai, nurodė, jog teatro pradžią reikėtų laikyti 1573 metus, kada jėzuitai pradėję vaidinti vad. dialoginius vaidinimus.

Mikšienė - Arlauskaitė skaitė Pilkos atsiųstą paskaitą apie teatrą, paliečiant ir dabartinę padėtį Lietuvoje. Po paskaitų suvaidino keletą "Amerika Pirtyje" fragmentų.

Į minėjimą buvo susirinkęs, palyginti, gausus detroitiečių būrys. Vėliau buvo įprasta kavutė su užkandžiais.

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti ir paragink užsiprenumeruoti

on AUTO INSURANCE

Telefona pasauki mas Jums gali sutaupyti daug dolerių apsidraudžiant Amerikos vienoj didelėj draudimo įstagoj. Pasaukus jokio įsipareigojimo.

PAULINA MOZURAITIS-BENNETT Insurance Agent
13706 Benwood Ave.
Cleveland 5, Ohio

SK 1-2183
NATIONWIDE
MUTUAL INSURANCE COMPANY
HOME OFFICE - COLUMBUS, OHIO

DIRVA

THE FIELD

KAS IR KUR?

• Antroji dainų šventė įvyks Chicagoje, 1961 m. liepos 2 d. šiuo metu dainų šventei rengti komitetas ieško tinkamų patalpų, kurios tiktų dainų šventės pasiskirti, būtų vėsinamos.

• VLIKo posėdžiai įvyko spalio 17-18 dienomis New Yorke.

• Chicagoje veiks Metropolitan State bankas, ilgiai valdytas Brenzų giminės, pamažu pereina į kitataučių rankas. Vadovybė jau nėra nė vieno lietuvio.

• Naujojo Gvinėjo, darbo metu nutrukus elektros laidui, spalio 6 d. buvo užmuštas Liutaveras Januškevičius, 29 m. amžiaus.

• Iš Australijos į Chicago spalio 4 d. išvyko Rimas Gasiūnas, labai gražiai pasireiškęs krepšinio sporte, o taip pat stalo tenise ir futbole. 1951 m. jis žaidė Victorijos rinktinėje. Prieš tai, gyvendamas Italijoje, žaidė Neapolio rinktinėje ir su rinktinė apkefiavo didžiulius Italijos miestus.

Regina Leonaitė, baigusi Vilniaus Kultūros - švietimo bibliotekystės skyrių, kurios atvykimu į JAV tėvai jau eilę metų deda visas pastangas. Dabar, turėdami pažadą, kad išleis, tikisi dukters ir sūnaus susilaukti Chicagoje.

VILNIAUS DIENA TORONTE

Įvyko spalio 11 d. Prisikėlimo parapijos salėje. Minėjimą trumpu įžangos žodžiu pradėjo LB Toronto apylinkės pirmininkas L.

• Argentinoje, darbovietėje, žuvo du lietuviai Vytautas Jusaitis, gimęs 1925 m. Obeliuose ir Bernardas Juozaitis, gimęs 1910 m. Smilgiuose.

• Australijoje, geležinkelėje, buvo suvažinėtas Vilius Beitelis, 58 m. amžiaus, kilęs iš Sudargo. Australijoje gyvendamas dirbo geležinkelioose.

• Rugsėjo 11 d. Washingtono mirė dvi senos kartos lietuvės: Marcinkienė ir Gabrilavičiūtė.

Gabrilavičiūtė paliko brolių Juozą. Jis yra vienas iš Washingtono lietuvių draugijos steigėjų. Visą laiką veiklus valdybos narys.

• Liudos-Aldonos Luinytės ir Algimanto Jono Kuprėno jungtuvės įvyko rugsėjo 5 d. šv. Mato katedroje, Washington, D. C. Jaunoji pora apsigyveno Ann Arbor, Mich.

• Prof. V. Marijošius iš New Britain, Conn., lapkričio 14 d., šeštadienį, atvyks į New Yorką ir skaitys paskaitą lietuviškos muzikos tema. Ši paskaita bus dalis programos studijų dienų, kurias rengia Akademinių Skautų Sąjūdžio New Yorko skyrius. Visos paskaitos vyks Festival salėje, 40 E. 26 St., New York City. Rytinio pakraščio akademinių visuomenė kviečiama studijų dienoje dalyvauti.

• Gabijos leidykla paskelbė savo ir kitų leidyklų knygų išpardavimą. Kai kurie leidiniai nupiginti net iki 90%. Katalogai siunčiami nemokamai, parašius šiuo adresu: Gabija, P.O.B. 355, Wyandanch, N. Y.

Tamošauskas. Pagrindiniu kalbėtoju buvo pakviestas svečias iš Clevelando adv. S. Lazdinis. KKV S-gos pirmininkas K. Baronas susirinkusius supažindino su svečiu, duodamas jo gyvenimo apybraižą.

Adv. S. Lazdinis savo kalboje nušvietė mūsų santykius su lenkais po 1939 m., ypač plačiai paliesdamas karo laikotarpį, kurio metu buvo inspiruojamas jų egziliškos vyriausybės partizaninis judėjimas Vilniaus krašte.

V. Vaidotas perdavė KLB Krašto Valdybos sveikinimus ir linkėjimus. Po to sekė meninė dalis, kurią išpildė solistai Vyt. Bigauskas ir J. Šriubiškienė padainuodami po keletą šventės nuotaikai pritaiktų dalykėlių. Toronto vyrų kvartetas, išpildęs savo numatytą programą, meninę dalį baigia su daina "Atsisveikinimas". Solistams ir kvartetui akomponavo muz. St. Gailevičius. Minėjimas baigiamas Lietuvos Himnu.

Lietuvos Nepriklausomybės Talka sudarančių organizacijų valdybų posėdis įvyks Lietuvių namuose spalio 25 d., 3 val. p. p. Darbotvarkėje, be organizacinių reikalų, yra numatyta ateities veiklos planų svarstymas bei aptarimas.

Dirvą pasiūlyk savo kaimynui susipažinti

Gražina Gudaitytė išrinkta Universiteto Karaliene

Chicago priemiesčio Oak Lawn gyventoja Gražina Gudaitytė buvo išrinkta Illinois valstybinio universiteto "Homecoming Queen" ir buvo apvainikuota spalio mėn. 16 d. universiteto vietovėje — Urbanoje įvykusiose iškilmėse. Jai šis garbingas titulas atiteko po rinkimų, kuriuose dalyvavo studentai ir mokslo personalo nariai.

CHICAGO

KORP! NEO LITHUANIA SVENTĖ CHICAGOJE

Korp. Neo-Lithuania metinė šventė Chicagoje šiemet bus švenčiama lapkričio mėn. 7-tą d.

Iš ryto 9-tą val. įvyks pamaldos naujoje Jėzuitų koplyčioje už žuvusius ir mirusius korporacijos narius. Po pamaldų bus vykstama į kapines aplankyti Chicagoje mirusius kolegas.

Vakare 7-tą val. įvyks iškilmingas posėdis, kuriame juniorai bus keliami į senjorus ir po posėdžio — banketas.

Iškilmingas posėdis ir banketas vyks Midwest Hotel Grand Ballroom salėje (3-čiame aukšte) 6 N. Hamlin Ave. Įėjimas į posėdį ir banketą (įskaitant vakarienę ir kavą) — 5 dol., studentams — 2 dol. Veiks savas gerimų bufetas.

Chicago lietuviškoji visuomenė ir studentai maloniai kviečiami šioje korp. Neo-Lithuania šventėje dalyvauti. Staliukai užsakomi pas kol. A. Siliūną, 6839 S. Rockwell St., telef. PROspect 8-0149.

TAUTINĖS SĄJUNGOS PHILADELPHIJOS SKYRIAUS DEŠIMTMETIS

ALT S-gos Philadelphijos skyriaus valdyba sparčiai dirba, kad dešimtmečio minėjimas gražiai pasisektų. Sėdi iš kairės: S. Mockūnas, J. Bakuckas, pirm. J. Česonis, stovi: B. Vigelis, A. Jonys ir P. Didelis.

Jis įvyks lapkričio 8 d.

Gerą vagą lietuviškoje kultūrinėje ir visuomeninėje veikloje, Philadelphijoje, išvaręs Tautinės S-gos skyrius šiais metais švenčia savo dešimtmetį.

Skyrius įsikūrė 1949 m. rugsėjo 10 d., kada susirinkus 12 narių buvo išrinkta pirmoji skyriaus valdyba: pirm. — Z. Jankauskas, vicepirm. — L. Bura, sekr. — A. Januškevičius, išd. — A. Tvaronavičius ir išdo glob. — A. Naras.

Skyriaus steigiamąjį susirinkimą, tada laiškų pasveikino a. a. A. Olis, buvęs Tautinės Sąjungos pirmininkas.

Pažymėtina, kad tada steigiamajame susirinkime, iš 12 dalyvavusiųjų 7 buvo senosios kartos veikėjai.

Susiorganizavęs ir padaugėjęs nariais, skyrius tuoj suruošia ekskursiją į Lietuvos meno parodą New Yorke. Tais pačiais metais du skyriaus nariai dalyvavo Amerikos lietuvių visuotiniame kongrese.

1950 m. kovo mėn. 26 d. skyrius išėjo į viešumą, suruošdamas Philadelphijoje, su pasisekimu praėjusį šiuo pinį - koncertą, dalyvaujant sol. Ivanaukui, artistams V. Žukauskui ir Vasiliaus, akordeonistui Ch. Daubarui.

Skyrius smarkiai įsibėgėjęs į visuomeninę veiklą lyg ir stabtelėjo, kad 1952 m. vėl atgytų ir su nauja energija dirbtų. 1953 m. kovo mėn. 14-15 d. Philadelphijoje įvyksta Tautinės S-gos seimas ir tuometinio Tautinės Sąjungos pirm. A. Olio pagerbimas. Seimas ir banketas vyko Adelphia viešbutyje, kuriame dalyvavo daug atstovų ir svečių iš artimesnių vietovių. Į banketą A. Oliui pagerbti buvo atsi-lankę ir Pensylvania gubernatorius Faine.

Daug triūsio ir energijos, rengiant seimą ir banketą įdėjo ne tik skyriaus valdyba ir nariai, bet ir pavieniai tautinės minties asmenys.

Skyrius, kaip organizacija, Philadelphijoje, pirmąsį įvykdė vąj Vasario 16 d. gimnazijos rūmams pirkti. Gimnazijai pasiūsta 225 dol. 1954 m. balandžio mėn. 11 d., nors Bendruomenės vardu, bet skyriaus iniciatyva surengtas buvusio prezidento a. a. A. Smetonos 10

metų mirties minėjimas. Paskaitą skaitė Aleks. Merkelis.

Remdamas kultūrinę veiklą Philadelphijoje, skyrius Bendruomenės Balso radijo valandėlei, atsidurusi sunkioje finansinėje padėtyje, parinko ir paaugko 100 dol. 1956 m. įvyko gražus koncertas, dalyvaujant Brooklyn operetės chorui su "Joninių Burtais". Nors koncertas ir buvo rengtas skyriaus su Balfu, tačiau visas pelnas pasiūstas Vasario 16 d. gimnazijai remti.

Be jau paminėtų koncertų, skyrius dar 1957 m. buvo surengęs V. Jonuškaitės, J. Strolis, V. Žukausko ir Ch. Daubaros meno šiuo pinį. 1958 m. koncerte dalyvavo A. Vokietaitis, J. Liustikaitė ir Daubaras. Be koncertų, skyrius yra surengęs viešų ir šeiminių gegužinių-pobūvių. Taip pat buvo surengta daug paskaitų: prof. J. Puzino, A. Geručio, V. Rastenio, Br. Nemicko ir kt. Skyrius aktyviai dalyvavo Washingtono sąskri-dyje ir New Yorko įvykusiame Tautiniame Kongrese. Dalyvauta ir Tautinės S-gos seimuose Bostone, Clevelande, Detroitė.

Skyriaus nariai aktyviai dalyvauja Bendruomenės, Balfo ir Ramovės valdybose. Daug paramos susilaukė ir L. Kaulinio vadovaujamas Tautinis ansamblis. Skyrius yra vienas iš pastoviausių lietuvių karo inva-lidų rėmėjų Philadelphijoje.

Skyrius remia ir Dirvą. Yra Vilties d-jos narys su 50 dol. įnašu. Skyriaus narys Br. Tvarūnas yra šimtininkas. Kiti skyriaus nariai irgi yra Dirvą parėmę.

Skyrius turi 4 garbės narius. Trys iš jų yra senosios kartos atveiviai, tai: A. Kaniušis-Kanin, Z. Jankauskas ir A. Tvaronavičius ir čia Amerikoje gimęs, visiems žinomas ir Lietuvos neužmirštąs Ch. Čeleden - Čeladinas, kuriam šiais metais, jo 60 m. gimtadienio proga, skyrius buvo surengęs šaunų banketą.

Skyrius įsikūręs su 12 narių, bet šiuo metu, be jaunųjų tautininkų, turi virš 80 narių.

1959 m. gegužės 2 d. prie skyriaus įsisteigė Jaunieji tautininkai. Jų skaičius vis auga. Skyriaus dešimtmečiui atžymėti ir jaunųjų tautininkų įkurtas ems, skyrius lapkričio 8 d. Four Chefs svetainėje, ruošia didelį banketą.

Banketo metu dainuos Dirvos konkursą laimėjusios dainininkės ir kt. Bus brangių svečių iš Chicago, New Yorko ir kitur. Apie tai bus pranešta vėliau. Bilietais apsirūpinkite iš anksto pas skyriaus v-bos narius.

P. M.

Skelbiame pirmąjį Dirvos FOTO KONKURSA

Tema: "Mūsų jaunimas" — mažieji, moksleiviai, studentai; jų užsiėmimai, organizacinė veikla, pramogos ir t.t.

Dalyvauti gali visi lietuviai foto mėgėjai ir profesionalai iš visų pasaulio kraštų. Nuotraukų skaičius neribojamas.

Data: nuo paskelbimo dienos iki š. m. gruodžio 31 d. (pašto antspaudo data). Dalyviai prašomi pradėti siųsti nuotraukas tuoj pat, kad jų per daug nesusiteltų pabaigoje.

Sprendėjai: visi Dirvos skaitytojai; balsuoja už tris, jų nuomone, geriausias nuotraukas.

Vykdymas: konkurso dalyviai siunčia nespaltotas, nemažesnes už atviruką, blizgančio paviršiaus foto kopijas su jų pavadinimais ir turimais techniniais duomenimis (aprašymu, ką ji vaizduoja, nuotraukoje esančių asmenų pavardėmis ir t.t.) — Dirvos redakcijai, 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio, pažymėdami, kad jos skirtos konkursui. Gautos nuotraukos numeruojamos ir pagal gavimo eilę skelbiamos Dirvoje. Balsuojama, konkursui pasibaigus, specialiu balsavimo lapeliu, kuris bus atspausdintas Dirvoje, drauge pakartojant sumažintas konkurse dalyvavusias nuotraukas.

Premijos: a) dalyviams — daugiausiai balsų surinkusi nuotrauka gauna \$50 premiją, antroji — \$30, trečioji — \$20.

b) sprendėjams, tiksliausiai nubalsavusiems premijų eilę, skiriama 10 premijų knygomis.

Balsų skaičiavimo komisijos sąstatas bus paskelbtas prieš balsavimą.

Gražina Gudaitytė

Gražina, kurią studentai populiariai vadina "Gina" (Džina) yra 21 metų amžiaus ir turi gražius, šviesius plaukus. Ji Amerikon atvyko prieš 7 metus, o pilietybę gavo prieš 2 metus. Gražina mokėsi seserų Kazimieriečių vedamoje Marijos aukšt. mokykloje, kurią baigė 1956 m. ir tada įstojo į Illinois universitetą. Ten ji jau trečius metus ruošiasi pradžios mokyklos mokytojos profesijai. Gražinos tėvas Jurgis verčiasi staliaus amatu ir dirba Oak Lawn vietovėje.

Šis Gražinos pripažinimas yra pirmasis, kuris buvo suteiktas lietuvaitei iš naujųjų atvykėlių tarpo. Iki šioliai panašių įvertinimų jau buvo susilaukusios čia gimusios lietuvių kilmės merginos.

Didžioji amerikiečių spauda atžymėjusi šį mūsiškės pasiekimą paminėjo, kad ji yra atvykus iš Lietuvos ir vardą rašė lietuviškai. Net ir radijo pranešėjai stengėsi jį lietuviškai iš-tarti.

Gražina Gudaitytė yra Dirvos skaitytoja. Edv. S.

ALT S-gos Philadelphijos skyriaus dešimtmečio rengimo komisijos dalyviai.